

БУДУЩЕЕ БЕЗ ТОКСИЧНЫХ ВЕЩЕСТВ СВИНЕЦ В КРАСКАХ

УУЛУУ ЗАТТАРСЫЗ КЕЛЕЧЕК
БОЁКТОЛГОН КОРГОШУН

Защитим от свинца
НАШИХ ДЕТЕЙ
во имя здорового будущего

Бишкек 2013

Авторы-составители:

Андрейченко Е. И., Конюхова И. А., Мирджалалова З. И.,
Печенюк О. В., Сливченко Л. Е.

Данная публикация подготовлена в рамках Международной недели действий по предотвращению отравлений свинцом¹, инициированной Всемирной организацией здравоохранения (ВОЗ) и Экологической Программой Организации Объединенных Наций (ЮНЕП). Во время этой недели — с 20 по 26 октября 2013 г., ВОЗ и ЮНЕП объединили усилия различных организаций и заинтересованных лиц во всем мире, направленных на прекращение использования свинца в красках.

В работе использованы результаты проекта «Свинец в красках: Кыргызстан», реализованного общественным объединением «Независимая экологическая экспертиза» с ноября 2012 г. по январь 2013 г.. Проект осуществлялся с помощью и при поддержке ЮНЕП и международной сети неправительственных организаций по ликвидации Стойких органических загрязнителей (IPEN) и был направлен на выявление наличия и количественной концентрации свинца в эмалевых (на масляной основе) красках для бытовых нужд.

IPEN: Международная Сеть по Ликвидации СОЗ — это глобальная сеть, в которую входят свыше 700 общественных неправительственных организаций более чем из 100 стран. Эти организации работают сообща ради будущего без токсичных веществ, в том числе без стойких органических загрязнителей. Подробную информацию о деятельности организации можно найти на сайте: www.ipen.org.

В данной работе также представлена информация об опасности использования в быту красок с высоким содержанием свинца, что дает основание для серьезного беспокойства, особенно для детского здоровья. Обозначены основные ключевые моменты, касающиеся национальной политики и законодательства Кыргызстана, которые могли бы стать основой для запрета или ограничения производства, импорта, торговли и использования в быту красок, содержащих свинец. Подготовлены рекомендации для принятия первоочередных мер, направленных на обеспечение здоровья человека и особенно детей, от вредного воздействия красок с содержанием свинца.

Вопросы, предложения и замечания просим направлять по адресу:

«Независимая экологическая экспертиза», член международной сети по ликвидации СОЗ (IPEN):

E-mail: expertise@eco-expertise.org

www.eco-expertise.org

т/факс +996(312) 578 372

Кыргызская Республика, г. Бишкек, мкр. 7, д. 30, кв. 1.

1 Информацию о кампании можно найти по ссылке: http://www.who.int/mediacentre/events/meetings/2013/lead_poisoning/ru/index.html.

СОДЕРЖАНИЕ

1. Свинец и здоровье	4
2. Международный опыт: предпринятые действия	6
3. Глобальное партнерство	10
4. Исследование: свинец в красках	12
5. Обзор национального законодательства: Кыргызстан	14
6. Что предлагает рынок	22
Материалы и методы исследования	22
• Подготовка образцов	23
• Анализ образцов	24
• Полученные результаты	24
• Выводы.....	24
7. Заключение и рекомендации	25
Таблица 1: Список красок и торговых марок эмалевых декоративных красок, закупленных в точках розничной торговли	27
Таблица 2: Результаты анализов на содержание свинца в эмалевых декоративных красках и наличие информации для потребителей	30

1 СВИНЕЦ И ЗДОРОВЬЕ

Свинец является одним из весьма распространенных в окружающей среде токсичных элементов, поэтому его воздействие на организм человека изучено достаточно подробно. Свинец составляет около 2 % массы земной коры и распространен повсеместно.

Хронические отравления наблюдаются при вдыхании воздуха с высоким содержанием свинца (например, выхлопные газы), а также при поступлении с пищей и питьевой водой небольшого количества свинца в течение длительного времени.

Свинец и его производные проникают в кровотоки и поступают в клетки таких жизненно важных органов, как головной и костный мозг, и почки, где оказывает вредное воздействие на ферменты, необходимые для нормального функционирования этих органов.

При хронических отравлениях отмечается: общая слабость, бледность кожи, боли в животе, анемия, нарушение функции почек. Отмечены также снижение умственных способностей, агрессивное поведение, задержка роста, отставание в развитии, пониженная способность к фокусированию внимания, судороги. Установлено, что хроническая интоксикация наступает при потреблении 1–8 мг свинца в сутки.

Повышенное использование свинца во время промышленной революции вызвало широкое распространение среди рабочих заболеваний, связанных с отравлением свинцом. В конце 19 века соли свинца начали добавлять к краскам в качестве окрашивающего вещества и стабилизатора, что к настоящему времени привело к массовому отравлению свинцом, особенно среди детей. В последнее время все чаще стали выявлять неврологические последствия воздействия свинца в концентрациях, ранее считавшихся безопасными, что увеличило страхи в отношении возможного поражения плода и новорожденного.

Отравление свинцом может быть связано с использованием в домах оконной замазки и красок, содержащих свинец. Обычно отравление происходит в результате того, что дети кладут в рот кусочки старой краски от подоконников или дверей, окрашенных свинцовой краской. Дети могут жевать кусочки, отломанные от предметов мебели, или игрушки, окрашенные свинцовой краской. Если кусочки свинцовой краски проглатываются и находятся в течение достаточно продолжительного времени в желудке ребенка, то свинец растворяется и всасывается в кровь. Наиболее распространены отравления свинцом у детей, соприкасающихся с промышлен-

ными и автомобильными выбросами, либо дышащих загрязненным свинцом воздухом, либо потребляющих грязную пыльную пищу.

Недавние исследования показали, что даже незначительное количество свинца в крови у ребенка приводит к выраженному отставанию в развитии, нарушениям поведения и даже к повреждению мозга.

В некоторых развивающихся странах более трети всех детей до сих пор подвергается воздействию свинца в высоких концентрациях. У некоторых детей наблюдаются случаи отравления в результате постоянного воздействия свинца, а его содержание в крови достигает такого уровня, при котором невозможно нормальное функционирование организма. Эти дети страдают от сильных головных болей, тошноты и рвоты, болей в области живота, летаргии и даже комы. В тяжелых случаях может развиваться представляющий угрозу для жизни энцефалит, который заканчивается смертельным исходом или приводит к необратимым неврологическим осложнениям. Часто наблюдается воздействие свинца в низких концентрациях, которое может приводить к появлению неспецифических признаков и симптомов, и оставаться не выявленным.

В бюллетене Всемирной организации здравоохранения (ВОЗ), опубликованном в Европейском регионе, свинец определяется в качестве одного из важнейших химических токсикантов для детей. В нем отмечается, что его воздействие проявляется наиболее губительно в течение первых 2–3 лет жизни ребенка и включает: неспособность к обучению; неспособность сосредоточиться; нарушение у ребенка координации, а также визуальных, пространственных и языковых навыков¹.

Доклад о состоянии здравоохранения в мире за 2002 год, подготовленный ВОЗ, определяет воздействие свинца в качестве одного из двадцати ведущих факторов риска, и указывает на то, что уровень концентрации свинца в крови 40% детей в мире составляет более 5 мкг/дл. 97% от численности детей, затронутых этой проблемой, проживает в развивающихся регионах². Всемирная организация здравоохранения (ВОЗ) предполагает, что снижение коэффициента интеллектуальности может, судя по всему, произойти уже при уровнях 5 мкг/дл³; кроме того, некоторые исследователи призывают принимать меры уже в том случае, когда концентрация свинца в крови ребенка составляет более 2 мкг/дл⁴.

1 WHO Euro Region, *Study on environmental burden of disease in children: key findings*: <http://www.euro.who.int/document/mediacentre/fc0504e.pdf>

2 http://www.who.int/whr/2002/en/whr02_en.pdf

3 http://www.who.int/quantifying_ehimpacts/publications/en/leadebd2.pdf (источник, указанный выше).

4 <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/16889836>

2

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ: ПРЕДПРИНЯТЫЕ ДЕЙСТВИЯ

Еще в 1920-х годах эксперты в области общественного здоровья выразили обеспокоенность воздействием свинца, который добавлялся в краски для внутреннего использования и в бензин, на здоровье детей и рабочих.

Основные кампании по охране здоровья людей, которые проводились в целях защиты детей и работников от воздействия свинца, были сосредоточены на добавках тетраэтилсвинца в бензине и в красках бытового назначения для внутренних и внешних работ, содержащих свинец. Обеспокоенность по поводу воздействия свинца на работников сводилась, главным образом, к промышленным процессам с использованием свинца, например на литейных предприятиях, в плавильных цехах и горнодобывающих отраслях¹.

В связи с этим Генеральная конференция Международной организации труда (МОТ), состоявшаяся в 1921 г., приняла **Конвенцию**² в целях ограничения использования свинцовых белил для внутренней окраски и дала странам шесть лет на подготовку к ее соблюдению³. На данной конференции было рекомендовано запретить использование свинца в красках для бытового использования. В 1935 г. европейские страны запретили применение свинца в красках для бытовых работ. К 1940 году двадцать четыре правительства выразили свое официальное согласие. Однако эта конвенция регламентирует только карбонат свинца и составы красок, содержащие сульфат свинца, с концентрацией более 2% и не распространяется

-
- 1 Exploring the Dangerous Trades: The Autobiography of Alice Hamilton, M.D. Northeastern University Press, 1985.
 - 2 Конвенция МОТ №13 «Об использовании свинцовых белил в малярном деле», которая была принята Генеральной Конференцией МОТ 25 октября 1921 г. и вступила в силу 31 августа 1923 г. Конвенция запрещает использование свинцовых белил и серноокислого свинца, а также всяких содержащих эти красители составов для внутренней окраски зданий, исключая случаи, когда компетентный орган власти после консультации с заинтересованными организациями предпринимателей и трудящихся считает необходимым использование свинцовых белил и серноокислого свинца или содержащих эти красители составов для окраски железнодорожных станций или промышленных предприятий.
 - 3 <http://www.ilo.org/ilolex/cgi-lex/convde.pl?C013>

на важнейшие источники воздействия, в том числе на их применение для окраски внешних элементов зданий.

Несмотря на это, в большинстве государств свинцовая промышленность и ее торговые ассоциации успешно защитили свою продукцию и расширили ее использование. Еще в течение многих лет продолжалось широкое использование свинец-содержащих красок и бензина с добавками свинца.

Затем, в 1970-х годах, появилась новая медицинская информация о воздействии свинца. Перед этим практически все данные о воздействии свинца на здоровье основывались на высоких дозах экспозиции и тех клинических симптомах, которые они вызывали. Герберт Нидлман (Herbert Needleman), американский профессор в области детской психиатрии и педиатрии, показал, что воздействие малых доз свинца на детей также приводит к серьезным проблемам. Снижаются умственные способности ребенка, сокращается продолжительность концентрации внимания, запаздывает овладение языком⁴.

В связи с этим в США был введен запрет на использование в быту красок, содержащих свинец, который вступил в силу с 1971. В 1973 вышел **Закон о предотвращении отравлений свинцовыми красками**, который регламентировал использование свинца в красках, предназначенных для жилых помещений. В 1978 г. Конгресс США запретил использовать свинец в некоторых видах красок.

В 1970–80-х годах в высокоразвитых индустриальных странах были приняты законы и обязательные стандарты с целью защиты здоровья населения в своих странах. Данные законы полностью запрещают производство, импорт, продажу или использование краски с содержанием свинца для внутренних и внешних работ в жилых помещениях, школах и коммерческих зданиях. Так была принята **Директива Совета 89/677/ЕЕС от 21 декабря 1989**, по внесению изменений в восьмой раз в **Директиву 76/769/ЕЕС** по сближению законов, инструкций и административных условий государств — членов Европейского экономического сообщества, касающихся ограничений на маркетинг и использование определенных опасных веществ и лекарственных препаратов. Согласно этой Директиве были внесены пункты 17 и 18, запрещающие **углеродистый свинец — PbCO₃ и свинцовый гидрокарбонат — PbCO₃Pb(OH)₂** для использования как веществ и элементов их производных, предназначенных для использования в качестве краски. Исключение составляют восстановление и обслуживание произведений искусства и исторических зданий и их интерьеров, где Государства — члены могут разрешить это на своей территории, в соответствии с условиями Конвен-

4 Lead Poisoning, by Herbert Needleman, Annual Review of Medicine 2004, http://www.rachel.org/files/document/Lead_Poisoning.pdf

ции MOT13 по использованию белого свинца (свинцового сурика) для живописи и сульфатов свинца в краске.

Также в 1999 г. был разработан и принят ряд Директив ЕС о летучих органических соединениях (ЛОС). Существует система поэтапного введения их в действие.

— ***Директива о предприятиях, использующих ЛОС 1999/13/ЕС;***

— ***Директива о продуктах, использующих ЛОС 2004/42/ЕС.***

С 1 января 2008 г. производители лакокрасочных материалов стран Евросоюза перешли на очень жесткие нормативы выбросов ЛОС.

С 2010 г. все декоративные лакокрасочные материалы, не соответствующие нормативам программы, были отозваны с рынка.

Многие страны, не входящие в ЕС, добровольно присоединились к этой программе и используют ее положения в своих национальных законодательных актах.

Действуют специальные программы, распространяющиеся на все сферы присутствия лакокрасочных материалов: производство, транспортировка, реализация и применение. Несоответствующие нормам безопасности лакокрасочные материалы изымаются из продажи.

Новые стандарты, принятые Соединенными Штатами на краски и потребительские товары, содержащие свинец, которые вступили в действие 14 августа 2009 г., предусматривают, что любое изделие, разработанное или предназначенное, главным образом, для детей в возрасте 12 лет и моложе, будет запрещено, если оно содержит более 300 частей свинца на миллион по весу, независимо от той части изделия, в котором он содержится. Уровень содержания свинца в краске, которая наносится на внешнюю поверхность мебели, игрушек и других изделий для детей, будет снижен с максимальной величины, составляющей 0,06% (600 частей на миллион) свинца по весу до 0,009 процента (90 частей на миллион) свинца по весу, которое является максимально безопасным⁵.

Аналогичная тенденция наблюдалась также и в европейских странах до введения в Европейском союзе в 1989 г. общего запрета на продажу красок на свинцовой основе⁶, которые приняли допустимые значения в диапазоне 90–600 ppm содержания свинца.

В Австралии ограничения на использование краски, содержащей свинец, в бытовых целях начали вводиться в начале XX-го века. В настоящее время пре-

5 Закон о повышении безопасности потребительских товаров (H.R. 4040) <http://thomas.loc.gov/cgi-bin/bdquery/z?d110:h.r.04040>:

6 Директива Европейского совета 89/677/ЕЕС.

дельный уровень содержания составляет 600 частей на миллион. В 2008 г. Австралия ввела в действие правило, запрещающее использование четырнадцати (14) свинцовых соединений, содержащихся в красках, которые производились или импортировались для промышленного использования⁷.

Южная Африка ввела в действие законодательство, ограничивающее использование свинца в бытовых красках до 600 частей на миллион начиная с марта 2009 года.

Хотя многие промышленно развитые страны постепенно прекратили использование этилированного бензина и красок, содержащих свинец, которые применяются для внутренних и внешних покрытий, все же в развивающихся странах и в странах с переходной экономикой краски со свинцовыми присадками до сих пор распространены очень широко.

В Тайланде, несмотря на меры по постепенному прекращению использования свинца в красках, принятых около двух десятилетий назад, главным образом на добровольной основе по инициативе лакокрасочной промышленности, все же пять из семи марок краски, пробы которой недавно были проанализированы, содержат свинец в концентрациях, составляющих до 30 000 частей на миллион^{8, 9}.

В России краски для внутренних малярных работ, содержащие свинец, запрещены законодательством, принятым в СССР в 1929 и 1984 гг. и позднее Российской Федерацией в 1991 и 1992 годах¹⁰. В 1991 г. Россия ратифицировала Конвенцию МОТ об использовании свинцовых белил в малярном деле. Независимые исследования показывают, что краски содержащие свинец, которые используются в основном для наружных работ, можно легко найти на российском рынке¹¹.

7 Surface Coatings Australia, APMF Notes, November 2008 page 5/

8 *Личное сообщение* Дж. Рошоу, оглашенное на конференции по глобальным тенденциям отравления свинцом, созванной в 1994 г. Альянсом "Положить конец практике отравления детей свинцом".

9 S. Clark "Levels of Lead in Decorative Paints"; документ, представленный на 12-м совещании Совета азиатской лакокрасочной промышленности в Куала Лумпур (Малайзия) 6-7 ноября 2008 г.; документ совещания (сс. 98-112 оригинала).

10 http://webknow.ru/ekologija_00167_6.html

11 <http://www.beugid.ru/2008/02/01/masljanye-materialy.html> и <http://prilog.ru/materialy/kraski.html>

3 ГЛОБАЛЬНОЕ ПАРТНЕРСТВО

Уже в течение многих десятилетий краски, которые произведены для торговли в высокоразвитых странах, не используют в составе свинцовые компоненты в качестве пигментов или в других целях. Изготовители красок, которые производят краски для продажи в развивающихся странах и в странах с переходной экономикой знают о вредных свойствах свинца. Но, к сожалению, краски с содержанием свинца для использования в быту все еще производятся, продаются и используются.

В связи с этим в 2002 г. Всемирная встреча на высшем уровне по устойчивому развитию (ВВУР) приняла два решения по охране здоровья детей от воздействия свинца.

В пункте 56(b) Плана выполнения решений (ПВР) ВВУР предусматривается *«Постепенное прекращение использования этилированного бензина»*.

Второе решение содержится в пункте 57. Оно гласит:

«Постепенно прекращать использование содержащих свинец красок и других источников, оказывающих воздействие на человеческий организм, принимать меры для предотвращения, в частности, подверженности детей воздействию свинца и укреплять усилия по контролю и наблюдению и по лечению случаев отравления свинцом»¹.

С другой стороны, в настоящее время наблюдается снижение уровня согласованности международных действий, имеющих целью содействовать осуществлению пункта 57 ПВР ВВУР. Краски, содержащие свинец, до сих пор широко производятся и поступают в систему сбыта для использования во многих развивающихся странах.

Так, например, в 2007 в Индии был опубликован доклад Toxics Link², в котором отмечалось высокое содержание свинца в индийских игрушках, так как они были

1 http://www.un.org/esa/sustdev/documents/WSSD_POI_PD/English/POICapter6.htm

2 Toxics Link (Индия) была основана в 1996 году. Организация занимается информированием населения и защитой окружающей среды. В сферу ее деятельности входят исследования, информирование, участие в слушаниях по проблемам бытовых отходов, использования токсичных соединений в медицине, ядовитых отходов и пестицидов. Toxics Link является участником международной сети организаций по ликвидации СОЗ (IPEN).

покрыты красками, содержащими свинец. Согласно исследованиям, проведенными компанией Toxics Link, лишь один крупный производитель краски в Индии не добавлял свинец в свою продукцию, в то время как все другие известные брэнды делали это, несмотря на заявления о том, что свинец больше не используется ведущими производителями.

Исходя из ситуации сложившейся в развивающихся странах относительно использования свинца в красках по Toxics Link, как участник IPEN, в ходе Шестой сессии Межправительственного VI форума по химической безопасности (МФХБ), которая состоялась 15–19 сентября 2008 г. в Дакаре, Сенегал предложила Глобальное Партнерство по вопросу исключения свинца из состава красок.

На этой встрече были рассмотрены предложения о будущей роли и функциях МФХБ, варианты институциональной организации и его возможные взаимоотношения, а также его вклад в осуществление СПМРХВ и работу других организаций и учреждений, занимающихся химическими веществами, и была принята Дакарская резолюция о будущем МФХБ.

В резолюции определяется будущая роль и функции Форума, и Международной конференции по регулированию химических веществ (МКРХВ) предлагается решить, в ходе своей второй сессии, вопрос об объединении Форума с МКРХВ путем преобразования МФХБ в консультативный орган МКРХВ.

Данной резолюцией было решено, что такое партнерство должно содействовать постепенному прекращению использования свинца в красках.

Постоянному комитету Форума было предложено учредить Рабочую группу по подготовке проекта ведения Глобального Партнерства, который должен быть представлен на второй сессии Международной конференции по регулированию химических веществ (МКРХВ-2) в целях изучения возможности принятия решения о поддержке согласованных действий по осуществлению мер, содержащихся в пункте 57 Йоханнесбургского плана выполнения решений Всемирной встречи на высшем уровне по устойчивому развитию. Руководящим органам соответствующих международных организаций, включая ЮНЕП и ВОЗ, поддержать эту инициативу и принять в ней участие и просить Совет управляющих ЮНЕП изучить на своей двадцать пятой сессии возможность оказания поддержки таким согласованным действиям.

После второй сессии МКРХВ-2 ЮНЕП и ВОЗ приступили к созданию глобального партнерства, которое стало известно как «Глобальный альянс по ликвидации содержащих свинец красок». Одобрение создания такой международной неправительственной инициативы вылилось в реализацию нескольких крупномасштабных исследовательских проектов, направленных на сокращение свинца в красках.

4 ИССЛЕДОВАНИЕ: СВИНЕЦ В КРАСКАХ

Исследование состава красок, используемых в быту, было предпринято с целью определить характер распределения свинецсодержащих красок в развивающихся странах.

Чтобы оценить проблему в глобальном масштабе Toxics Link и IPEN объединили свои усилия в 2008 году с целью проверить краски на содержание свинца в странах Африки, Азии, Латинской Америки и Восточной Европы. Были выбраны 10 развивающихся стран, в которых к тому же имелись неправительственные организации — участники IPEN. Образцы собирались с ноября 2008 по февраль 2009.

В результате этих исследований было показано, что краски, содержащие свинец, до сих пор производятся и продаются, тем самым подвергая детей и взрослых действию этого токсичного элемента.

Образцы красок были собраны и проанализированы в Дели сотрудниками Toxics Link. Полученные результаты только подтвердили имеющиеся догадки. Очень высокий уровень свинца был обнаружен во всех странах, содержание свинца в некоторых пробах превышало допустимые нормы на 100 процентов. Это исследование впервые было обнародовано на второй международной конференции по использованию химикатов в Женеве в мае 2009 г. Эта информация способствовала принятию делегатами резолюции о создании Глобального Партнерства под эгидой ЮНЕП и ВОЗ для исключения свинца из состава красок к 2020 году.

В начале 2011 г. IPEN завершила оценку результатов лабораторных анализов содержания свинца в краске, закупленных на рынках Казахстана осенью 2010 года. Были проанализированы образцы краски восьми производителей и только результаты анализов одного бренда показали безопасное содержание свинца в краске, не выше 90 частей на миллион.

В декабре 2011 года общественная организация «Эко-Согласие» (www.ecoaccord.org) — член сети IPEN, также сообщила о предварительных результатах исследования содержания свинца в декоративной краске, произведенной в трех странах: Ливан, Парагвай и Россия. Данные были получены с помощью портативного прибора an Olympus InnovX Delta XRF анализатора, который может быстро измерять наличие в товаре около 20 элементов, включая свинец, хром, ртуть, кадмий, бром, хлор, фосфор, магний, железо, никель, медь, цинк и серебро. Результаты лабораторных исследований показали максимально высокую концентрацию свинца

в краске из Ливана. Тридцать образцов (59%) из 51 содержали свинец в концентрации более 600 частей на миллион.

В связи с этим инициатива дальнейшего проведения исследования, организованного и поддержанного IPEN, в 2012 году по осуществлению отбора и анализов эмалевых красок, используемых в быту, в девяти странах включая Кыргызстан, является частью большого проекта. Экологическая Программа Организации Объединенных Наций — ЮНЕП оказала финансовую поддержку данной инициативы, в виде ее участия в Глобальном партнерстве, направленном на постепенное прекращение использования свинец содержащих декоративных красок в быту. Глобальный отчет с результатами исследования, проведенного в девяти странах, будет опубликован на сайтах ЮНЕП, IPEN и распространен во время Международной недели действий по предотвращению отравлений свинцом.

В ходе данного исследования был осуществлен анализ рынка эмалевых красок используемых в быту, произведен обзор национального законодательства и на основе полученных результатов даны рекомендации для принятия первоочередных мер по сокращению использования свинецсодержащих красок в Кыргызстане.

5

ОБЗОР НАЦИОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА: КЫРГЫЗСТАН

Основными ведомствами, выполняющими контролирующие функции, определяющими критерии безопасности химических веществ для здоровья человека и окружающей среды в Кыргызской Республике, являются Министерство здравоохранения, Министерство по чрезвычайным ситуациям, Министерство экономики, Государственное агентство по геологии и минеральным ресурсам и Государственное агентство охраны окружающей среды и лесного хозяйства при Правительстве Кыргызской Республики, Государственная инспекция по экологической и технической безопасности, Государственная инспекция по пищевой, санитарной и фитосанитарной безопасности при Правительстве Кыргызской Республики.

В Кыргызской Республике действует ряд нормативных правовых документов различных уровней, в том числе и международных соглашений, определяющих требования к импорту, регистрации, оценке опасности химических веществ и отходов, оценке воздействия хозяйственной деятельности на окружающую среду и здоровье.

Данный обзор законодательства КР проведен на основе следующих нормативных правовых актов:

- Конвенция ООН «О правах ребенка»
- Стокгольмская Конвенция «О стойких органических загрязнителях»
- Орхусская Конвенция «О доступе к информации участию общественности в процессе принятия решений и доступа к правосудию по вопросам, касающимся окружающей среды»
- Конституция Кыргызской Республики
- Закон КР «О нормативных правовых актах Кыргызской Республики»
- Закон КР «Об основах технического регулирования в Кыргызской Республике»
- Кодекс Кыргызской Республики об административной ответственности
- Уголовный кодекс КР
- Гражданский кодекс КР
- Закон КР «Об охране окружающей среды»
- Закон КР «Об общественном здравоохранении»

- Кодекс КР «О детях»
- Закон КР «О защите прав потребителей»
- Закон КР «Технический регламент «Безопасность строительных материалов, изделий и конструкций»
- Положение «О правилах и порядке проведения обязательной сертификации продукции»
- Постановление КР № 639 «Об обязательном подтверждении соответствия продукции»

Все эти законодательные акты в основном носят рамочный характер и отражают общие требования по предотвращению воздействия неблагоприятных факторов окружающей среды.

Обзор законодательства проведен на наличие отдельных моментов, регламентирующих защиту прав и здоровья человека при производстве и применении лакокрасочных материалов, содержащих свинец:

- 1) *Принятие особых мер для защиты здоровья человека, особенно детей, которые крайне уязвимы в условиях воздействия рисков, вызываемых красками содержащими свинец, а также наличие механизмов ответственности и компенсации за ущерб, причиненный здоровью людей в результате производства и использования лакокрасочных материалов, содержащих свинец.*
- 2) *Обеспечение открытого доступа к информации и знаниям, касающихся лакокрасочных материалов, содержащих свинец, включая связанные с ними риски для здоровья человека.*
- 3) *Обеспечение активного выявления, маркировки, осуществление контроля за импортом и использованием лакокрасочных продуктов, содержащих свинец, с целью предупреждения населения об их опасности, а также действия по предотвращению и обнаружению их незаконного оборота.*

Согласно пунктам 1 и 2 ст. 48 **Конституции КР**, каждый имеет право на благоприятную для жизни и здоровья экологическую среду и на возмещение вреда, причиненного здоровью или имуществу действиями лиц или организаций в области природопользования.

Ст. 6 **Конвенции ООН «О правах ребенка»** обязывает государство обеспечивать в максимально возможной степени выживание и здоровое развитие ребенка.

Также в соответствии п. 4 ст. 9 **Кодекса КР «О детях»**: «Условия проживания, содержания, обучения и воспитания детей в детских учреждениях и организациях должны соответствовать установленным санитарно-эпидемиологическим требованиям, за нарушение которых руководители детских учреждений и организаций, органы государственной власти и местного самоуправления несут предусмотренную законодательством ответственность».

Закон КР «Об общественном здравоохранении» определяет право граждан на благоприятную среду обитания, факторы которой не оказывают вредного воздействия на человека, в том числе, потенциально опасные для здоровья человека химические вещества, допускаются к производству, транспортировке, закупке, хранению, реализации и использованию в соответствии с законодательством Кыргызской Республики.

Ст.ст. 166,167, 168, 176, 181, 181–1 Кодекса КР «Об административной ответственности», ст.ст. 265, 266 **Уголовного кодекса КР** и ст. ст. 10–11 **Гражданского кодекса КР** направлены на охрану личности, прав и свобод граждан, юридических лиц, собственности, природной среды, общественного порядка и безопасности, на предупреждение преступлений против конституционного строя Кыргызской Республики. Определены меры уголовного наказания и наложение административного штрафа при нарушении правил обращения с экологически опасными веществами и отходами за причинения ущерба здоровью, правам и интересам граждан.

Закон КР «Об общественном здравоохранении» предусматривает возможность получения информации о санитарно-эпидемиологической обстановке, состоянии среды обитания, качестве и безопасности продукции производственно-технического назначения, пищевых продуктов, товаров для личных бытовых нужд, потенциальной опасности для здоровья человека выполняемых работ и оказываемых услуг.

Согласно **Орхусской Конвенции «О доступе к информации участии общественности в процессе принятия решений и доступа к правосудию по вопросам, касающимся окружающей среды»** (2000 г.) адекватная охрана окружающей среды необходима для осуществления основных прав человека, так как каждый человек имеет право жить в здоровой окружающей среде, и обязан охранять ее. В целях обеспечения возможности отстаивать это право и выполнять эту обязанность граждане должны иметь доступ к информации, право участвовать в принятии решений и доступ к правосудию по вопросам, касающимся окружающей среды.

Закон КР «О защите прав потребителей» регулирует отношения, возникающие между потребителями и изготовителями, исполнителями, продавцами при про-

даже товаров (выполнении работ, оказании услуг), устанавливает права потребителей на приобретение товаров (работ, услуг) надлежащего качества и безопасных для жизни и здоровья потребителей, получение информации о товарах (работах, услугах) и их изготовителях (исполнителях, продавцах), просвещение, государственную и общественную защиту их интересов, а также определяет механизм реализации этих прав.

Согласно ст.6 «Товар (работа, услуга), на который законами или стандартами установлены требования, обеспечивающие безопасность жизни, здоровья потребителя, охрану окружающей среды и предотвращение причинения вреда имуществу потребителя, а также средства, обеспечивающие безопасность жизни и здоровья потребителя, подлежат обязательной сертификации в установленном порядке. Перечни товаров (работ, услуг), подлежащих обязательной сертификации, утверждаются Правительством Кыргызской Республики. Если установлено, что продавец (исполнитель) реализует товары (выполняет работы), представляющие опасность для жизни, здоровья и имущества потребителей, такие товары (работы) подлежат изъятию у продавца (исполнителя) в порядке, установленном законом».

Основным нормативным правовым актом, который предъявляет требования к строительным материалам, в том, числе и к лакокрасочным изделиям, является **Закон КР «Технический регламент «Безопасность строительных материалов, изделий и конструкций»**, принятый 10 декабря 2009 г. Жогорку Кенешом КР. Согласно п.п. 3, 4 статьи 7 «Требования к обеспечению химической безопасности» данного технического регламента:

- содержание вредных для людей и животных химических веществ в составе лакокрасочных, полимерных и полимерсодержащих строительных материалов, изделий и конструкций должны соответствовать требованиям соответствующих взаимосвязанных с настоящим Техническим регламентом нормативных документов;
- предельно допустимая концентрация вредных химических веществ не должна превышать предельно установленных значений соответствующих взаимосвязанных с настоящим Техническим регламентом нормативных документов.

Согласно положений указанного Закона следует:

Ст. 17 п. 1. Строительные материалы, изделия и конструкции допускаются к использованию в строительстве, если они:

- ▶ соответствуют требованиям настоящего Технического регламента и иных технических регламентов, касающихся строительных материалов, изделий и конструкций;

- надлежащим образом упакованы (там, где это необходимо);
- маркированы знаком соответствия (если предусмотрены схемой подтверждения соответствия);
- имеют необходимую сопроводительную документацию.

п. 7. Ответственность за выполнение требований безопасности при использовании строительных материалов, изделий и конструкций несут:

- для бытовых нужд граждан — предприятия-производители (изготовители), их уполномоченные представители, импортеры и продавцы (в части предоставления необходимой информации и сопроводительной документации, содержащей указания по безопасному использованию).

Ст. 19. п. 1: строительные материалы, изделия и конструкции при обращении на рынке сбыта сопровождаются соответствующей информацией для потребителей, которая должна включать:

- идентифицирующую маркировку непосредственно на изделии, таре, упаковке или в сопроводительной документации;
- документы о подтверждении соответствия.

п. 2: минимальные требования к составу, содержанию информации, включаемой в сопроводительную документацию, устанавливаются Правительством Кыргызской Республики.

п. 4: информация для потребителя должна быть четкой и легко читаемой. При этом требования безопасности выделяются другим шрифтом, цветом или иным способом.

п. 5: ответственность за информацию для предупреждения действий, вводящих в заблуждение потребителей строительных материалов и изделий, несут:

- по строительным материалам, изделиям и конструкциям, поставляемым на объекты строительства и для бытовых нужд граждан непосредственно с предприятий, - предприятия-изготовители;
- через посредников и торговую сеть — уполномоченные представители и продавцы строительных материалов, изделий и конструкций;
- ввозимых на территорию Кыргызской Республики - импортеры.

Ст. 26. п. 1: строительные материалы, изделия и конструкции, зарегистрированные в реестре деклараций о соответствии или в реестре сертификатов соответствия и прошедшие подтверждение соответствия, маркируются знаком соответствия техническим регламентам. Маркирование знаком соответствия

техническим регламентам осуществляется заявителем самостоятельно любым удобным для него способом.

п. 2: знак соответствия наносится в информационных целях непосредственно на упаковку или потребительскую тару (для жидких и сыпучих строительных материалов), на поверхность изделия и (или) на сопроводительную документацию.

Описание эскиза графического изображения знака соответствия Техническому регламенту устанавливается Правительством Кыргызской Республики.

п. 3: строительные материалы, изделия и конструкции, соответствие которых требованиям настоящего Технического регламента и иных технических регламентов не подтверждено, не маркируются знаком соответствия техническим регламентам и не допускаются к обращению на рынок на территории Кыргызской Республики.

Таким образом, лакокрасочные материалы включены в приложение №2 в **Перечень «Продукции, подлежащей обязательному подтверждению соответствия»** данного техрегламента. Но, в приложении №2 Перечень **«Продукции, подлежащей обязательному подтверждению соответствия»**, согласно, **«Порядка признания результатов обязательного подтверждения соответствия продукции, полученных за пределами Кыргызской Республики»**, утвержденного постановлением Правительства КР лакокрасочные материалы не обозначены.

Также лакокрасочные материалы **не включены** в **«Перечень товаров, ввозимых в Кыргызскую Республику, подлежащих санитарно-эпидемиологическому контролю при перемещении через государственную границу КР»** утвержденного согласно постановления Правительства КР от 1 апреля 2009 года № 206 **«Об утверждении перечней товаров, ввозимых в КР, подлежащих фитосанитарному контролю и санитарно-эпидемиологическому контролю при перемещении через государственную границу КР»**.

Анализируя вышеизложенное, необходимо отметить, что требования, касающиеся конкретно содержания свинца в лакокрасочных изделиях, изготавливаемых, ввозимых и применяемых на территории Кыргызской Республики, а также критериев оценки риска воздействия свинца для здоровья человека и окружающей среды, критериев запрета лакокрасочных изделий, с опасным количеством содержания свинца, на территории страны, требования классификации и маркировки в действующих законах Кыргызстана не конкретизированы и носят декларативный характер.

В соответствии с этим на сегодняшний день в срочном и обязательном порядке необходимо

- в соответствии с Законом КР «Об основах технического регулирования в КР» обязательные требования безопасности могут содержаться только в технических регламентах, в связи с этим **разработать технический регламент для лакокрасочных материалов**, где будут обозначены четкие технические требования, санитарные правила и гигиенические нормативы для производства, импорта, торговли и использования, в том числе, свинец содержащих красок в быту.
- ужесточить требования относительно маркировки, указывая на лакокрасочной продукции подробный состав, и в обязательном порядке — наличие свинца.
- также необходимо ввести механизмы реализации проведения санитарно-эпидемиологического контроля для лакокрасочных материалов при перемещении через государственную границу КР. **Включить лакокрасочные материалы** в перечень «Продукции, подлежащей обязательному подтверждению соответствия» и «Перечень товаров, ввозимых в Кыргызскую Республику, подлежащих санитарно-эпидемиологическому контролю при перемещении через государственную границу КР».

В Республике Беларусь уже приняты некоторые меры, направленные на сохранение здоровья граждан. Так, Постановлением Министерства здравоохранения от 22.12.2009 № 135 утверждены критерии безопасности лакокрасочные материалы, в которых указано, что «лакокрасочные материалы не должны содержать сиккативов, включающих металлы химических веществ 1-го класса опасности, количество которых в пересчете на сухой остаток превышает 0,5%, а свинецсодержащих пигментов (крона свинцовые) — химических веществ 1-го класса опасности — 15%».

Также в странах Таможенного союза рассмотрен проект Технического регламента Таможенного союза «О безопасности лакокрасочных материалов» разработанный в соответствии с решением Комиссии Таможенного союза от 28 января 2011 года №527.

За основу проекта настоящего технического регламента взят технический регламент «Требования к безопасности лакокрасочных материалов и растворителей», утвержденного постановлением Правительства Республики Казахстан от 29 декабря 2007 г. № 1398. **Целями и задачами разработки технического регламента** (согласно пояснительной записке к данному техническому регламенту) является:

-
- обеспечения на таможенной территории ТС защиты жизни и (или) здоровья человека, имущества, окружающей среды, жизни и (или) здоровья животных и растений, предупреждения действий, вводящих в заблуждение потребителей;
 - реализации Соглашения о единых принципах и правилах технического регулирования в Республике Беларусь, Республике Казахстан и Российской Федерации;
 - гармонизации требований безопасности с требованиями Согласованной на глобальном уровне системой классификации опасности и маркировки химической продукции (СГС) ST/SG/AC/10/30/Rev.3 (ООН 2009 г.);
 - установления обязательных норм для лакокрасочных материалов, в числе которых правила обращения на рынке, требования безопасности, обеспечение соответствия требованиям безопасности, правила оценки соответствия, маркировка единым знаком обращения продукции на рынке государств — членов ТС;

Пункт 3 статьи 8 данного технического регламента гласит «В составе лакокрасочных материалов для окрашивания объектов жилых и (или) обитаемых помещений запрещается применять химические вещества: ртуть, мышьяк, свинец, хром, кадмий и их соединения».

6 ЧТО ПРЕДЛАГАЕТ РЫНОК

Рынок эмалевых (на масляной основе) красок, предлагаемых в Кыргызстане, выглядит следующим образом. Основная часть лакокрасочной продукции импортируется. Основным импортером является Россия. Также эмалевые краски для бытового использования завозятся из Турции, Ирана, Украины, Финляндия, Узбекистана и Казахстана. В Кыргызстане есть производитель эмалевой краски — это химический завод, который находится в свободной экономической зоне — филиал производителя из Объединенных Арабских Эмиратов «National Paints». Основной вид деятельности ОсОО «National Paints» - производство лакокрасочных продукции и алкидной смолы. Годовой объем производства 3500 тонн. На заводе выпускается более 350 наименований продукции. Объем инвестиций — 92 590 долларов США. 90 % продукции экспортируется в страны СНГ.

В процентном соотношении из России завозится около 70 % эмалевых красок для внутренних и наружных работ, используемых в быту. 10 % приходится на Турцию, остальные 20 % на другие вышеперечисленные страны.

Наиболее известными и популярными брендами, производители которых — крупные предприятия: «National Paints» (ОАЭ), «Betek» (Турция), «Царицынские краски» (Россия), «Волошино» (Россия), «Эмпилс» (Россия), «Mashad» (Иран) и «Tikkurila» (Финляндия). Цены на краски варьируются от 140 сом (самая дешевая) до 1200 сом (самая дорогая).

Материалы и методы исследования

Для исследования представителями ОО «Независимая экологическая экспертиза» было закуплено 30 банок эмалевой краски в 23 магазинах и торговых точках г. Бишкек, г. Кара-Балта и Токмок следующих брендов и образцов краски (Таблица 1):

1. Apollo (Кыргызстан, произведено в Украине) — белая, желтая;
2. Betek (Турция) — белая, коричневая
3. Химик (Россия) — белая, коричневая, красная;
4. Эмпилс (Россия) — белая, красная, желтая;
5. Mashad (Иран) — белая, топаз, красная
6. National Paints (ОАЭ, произведено в Кыргызстане) — белая, красная, желтая;

7. Краски КВИЛ (Россия) — белая, красная, желтая;
8. Tikkurila (Финляндия) — белая, красная, желтая;
9. ВИТ Царицынские краски (Россия) — белая, красная, желтая;
10. Волошино (Россия), было закуплено 3 цвета краски — белая, красная, желтая;
11. UzDongju (Южная Корея, произведено в Узбекистане) — белая, коричневая.

Все краски являются эмалевыми (на масляной основе) и предназначены для внутренних и внешних малярных работ для использования в быту. Краски представлены 11 брендами эмалевых красок, реализуемых на рынке Кыргызстана на момент проведения исследования.

Согласно инструкциям по приобретению красок необходимо было закупить для каждого бренда три цвета краски — белую, красную, желтую. Но, к сожалению, не все бренды были представлены этими цветами. Поэтому после согласования с советником IPEN по вопросам здравоохранения по свинцу Скоттом Кларком, почетным профессором по гигиене окружающей среды Университета Цинцинати в США, они были заменены на другие цвета, в зависимости от их наличия на рынке, в основном это был коричневый (половая краска) цвет, и один цвет — топаз.

В основном все краски были куплены в литровых банках, кроме бренда Uzdongju, в связи с отсутствием литровых банок данной краски было закуплено 2 трехлитровых банки белого и коричневого цвета. Ни один из производителей не указал на упаковке, что краска содержит свинец.

Подготовка образцов

Каждая банка краски тщательно размешивалась, краска наносилась кисточкой для одноразового использования для каждого образца на деревянную рейку, на которой предварительно был проставлен номер образца. Образцы были подготовлены в соответствии с инструкциями, предоставленными профессором Скоттом Кларком. Комплекты для подготовки образцов были заранее укомплектованы и отправлены в Кыргызстан сотрудниками неправительственной организации, партнера сети IPEN - Occupational Knowledge International. Рейка для размешивания и кисточка использовались только один раз, чтобы избежать нежелательного загрязнения и смешивания разных образцов. Всего подготовлено 90 образцов для анализа. После того, как образцы высохли, они были помещены в отдельные полиэтиленовые пакеты и отправлены в Соединенные Штаты Америки в аккредитованную Лабораторию Гигиены штата Висконсин (www.slh.wisc.edu) для проведения анализов на содержание в них свинца.

Анализ образцов

Анализы образцов были произведены в Лаборатории Гигиены штата Висконсин аккредитованной американской промышленной ассоциацией гигиены (АИНА). АИНА - полноправный член международного сообщества аккредитованных лабораторий.

Анализ образцов проводился согласно стандартной методике определения свинца в краске путем кислотного растворения при нагревании и последующей атомно-эмиссионной спектроскопии индуктивно-сопряженной плазмы, EPA, PB92-114172, Sept. 1991; SW846-740 (US EPA, 2001).

Полученные результаты

В результате лабораторных исследований на содержание свинца протестировано 30 образцов краски и получены следующие результаты (Таблица 2):

1. Арифметическое среднее содержание свинца во всех пробах составило 7,060 ppm.
2. Концентрация свинца варьировала от 5 до 99 000 ppm.
3. Из 30 образцов краски 20 (67 %) имели содержание свинца, превышающее 90 ppm, а 17 (57%) — превышающее 600 ppm — это бренды: «Эмпилс», «Краски КВИЛ», «National Paints», «ВИТ Царицынские краски», «UzDongju», «Mashad».
4. Самая высокая концентрация свинца была обнаружена в образце красной эмалевой краски бренда «National Paints» — 99 000 ppm.
5. Эмалевые краски трех производителей: «Apollo», «Betek», «Tikkurilla» имели концентрацию свинца ниже 90 ppm, из которых, бренды «Tikkurilla», «Apollo» показали среднее значение менее 10 ppm.
6. Из проверенных 30 образцов краски, два бренда содержали больше чем 10 000 ppm свинца — «Химик» и «National Paints».
7. Содержание свинца в красках варьируется в зависимости от ее цвета. У желтых и красных образцов краски - высокие концентрации свинца, которые составляют в среднем 14 800 ppm для красных образцов и 10 980 ppm для желтых образцов. Меньше содержание свинца в образцах белого цвета — 1260 ppm и 1020 ppm в образцах коричневого цвета (Таблица 2).

Выводы

Большинство эмалевых красок, представленных на рынке Кыргызстана, имели значительное содержание свинца. 67 процентов образцов имели концентрацию свинца выше 90 ppm, а 57 процентов — содержали свинца больше, чем 600 ppm. Максимальное содержание свинца было обнаружено в эмалевой краске красного цвета 99 000 ppm.

7

ЗАКЛЮЧЕНИЕ И РЕКОМЕНДАЦИИ

Из 30 образцов эмалевых красок, купленных в Кыргызстане для исследования, в 8 из 11 брендов содержание свинца превышает 90 частей на миллион, данные краски не могут быть использованы в Соединенных Штатах согласно их законодательству. В 7 брендах содержание свинца более 600 частей на миллион, что запрещено для продажи и использования в высокоразвитых индустриальных странах. И у 2 брендов было зарегистрировано содержание свинца больше 10 000 частей на миллион.

Поскольку краски с содержанием свинца доступны и широко используются в нашей стране, ими покрыты поверхности домов и других зданий, а также они используются для ремонтных работ внутри помещений, то здоровье населения и особенно детей подвержено негативному воздействию свинца. В связи с этим необходимо предпринять меры по предотвращению производства, импорта, продажи и использования таких красок.

Торговля и использование красок, содержащих свинец, возрастает в большинстве развивающихся стран, включая Кыргызстан. В связи с этим необходимо принятие срочных мер на национальном уровне с целью сокращения производства, импорта, торговли и использования такого вида красок в быту. Ввиду того, что большое количество зданий и помещений, в том числе школ и детских учреждений уже покрыты красками, содержащими свинец, то необходимо проведение мероприятий, направленных на защиту населения, особенно детей, от вредного воздействия красок.

Рекомендации

На основе обзора законодательства и результатах проведенного исследования подготовлены следующие рекомендации:

Основной целью срочных мер на национальном уровне по сокращению производства, импорта, торговли и использования красок, с содержанием свинца должна быть **экологическая безопасность и охрана здоровья населения от негативного воздействия свинца**.

В связи с этим необходимо предпринять следующие меры:

- Гармонизировать национальное законодательство в соответствии с потребностями, связанными с гарантиями безопасности лакокрасочных материалов, содержащих свинец, для использования в быту, посредством

разработки технического регламента для лакокрасочных материалов, где будут обозначены четкие технические требования, санитарные правила и гигиенические нормативы для производства, импорта, торговли и использования свинец содержащих красок в быту.

- Постепенно сокращать импорт лакокрасочных изделий, содержащих свинец, и вести постоянный строгий контроль за их импортом, путем введения механизмов реализации проведения санитарно-эпидемиологического контроля для лакокрасочных материалов при перемещении через государственную границу КР. Включить лакокрасочные материалы в перечень «Продукции, подлежащей обязательному подтверждению соответствия» и «Перечень товаров, ввозимых в Кыргызскую Республику, подлежащих санитарно-эпидемиологическому контролю при перемещении через государственную границу КР».
- Одним из способов обеспечения безопасности потребителей лакокрасочной продукции должны быть обязательные требования для производителей красок, которые будут обязаны указывать подробную информацию о составе красок, в связи с этим ужесточить требования относительно, маркировки, указывая на лакокрасочной продукции подробный состав, и в обязательном порядке — наличие свинца.
- Осуществлять постоянный обмен информацией между правительственными структурами, ответственными за обеспечение химической безопасности, и населением с привлечением общественных организаций.
- Осуществлять постоянную информационно-просветительскую деятельность в целях защиты прав граждан на благоприятную для жизни и здоровья окружающую среду посредством распространения среди потребителей имеющейся информации о неблагоприятном воздействии свинца на здоровье человека и его последствиях.

Способствовать развитию международного сотрудничества в решении проблем обеспечения безопасности в области производства, импорта, торговли и использования красок с содержанием свинца.

**Список красок и торговых марок эмалевых декоративных красок,
закупленных в точках розничной торговли**

Номер образца	Название торговой марки	Цвет краски	Объем (литр)	Цена (соп/ US D)	Дата выпуска	Номер серии	Дата покупки	Указанный адрес сайта на упаковке
KYG-01	National Paints	Белая	0.9	200 / 4.20	Не указано	Не указано	14 ноября 2012	www.national-paints.com
KYG-02	National Paints	Желтая	0.9	200 / 4.20	Не указано	Не указано	14 ноября 2012	www.national-paints.com
KYG-03	National Paints	Красная	0.9	200 / 4.20	Не указано	Не указано	14 ноября 2012	www.national-paints.com
KYG-04	Краски КВИЛ	Белая	0.9	150 / 3.15	25 октября 2011	79	16 ноября 2012	www.kvil.ru
KYG-05	Краски КВИЛ	Желтая	0.9	150 / 3.15	Октябрь, 2011	42	16 ноября 2012	www.kvil.ru
KYG-07	Краски КВИЛ	Красная	0.9	150 / 3.15	Июнь, 2012	22	16 ноября 2012	www.kvil.ru
KYG-08	Волошино	Белая	0.9	140 / 2.95	Февраль, 2012	166	15 ноября 2012	www.voloshino.ru
KYG-09	Волошино	Желтая	0.9	140 / 2.95	Июнь, 2012	914	15 ноября 2012	www.voloshino.ru
KYG-10	Волошино	Красная	0.9	140 / 2.95	Май, 2012	789	15 ноября 2012	www.voloshino.ru
KYG-11	Эмпилс	Белая	0.9	150 / 3.15	Июнь, 2012	3805/1	14 ноября 2012	Не указано

Номер образца	Название торговой марки	Цвет краски	Объем (литр)	Цена (сом/ US D)	Дата выпуска	Номер серии	Дата покупки	Указанный адрес сайта на упаковке
KYG-12	Эмпилс	Желтая	0.9	150 / 3.15	Июль, 2011	52596	14 ноября 2012	Не указано
KYG-13	Эмпилс	Красная	0.91	150 / 3.15	Апрель, 2012	2107 / 3	14 ноября 2012	Не указано
KYG-14	Tikkurila	Белая	0.9	750 / 15.75	Июль, 2011	14082017	15 ноября 2012	www.tikkurila.fi
KYG-15	Tikkurila	Желтая	0.9	1050 / 22.05	Декабрь, 2010	23022016	15 ноября 2012	www.tikkurila.fi
KYG-16	Tikkurila	Красная	0.9	1250/26.25	Декабрь 2010	23022016	15 ноября 2012	www.tikkurila.fi
KYG-17	Fawoñ (Betek)	Белая	0.75	250/5.25	23 февраля 2012	Не указано	15 ноября 2012	Не указано
KYG-18	Fawoñ (Betek)	Коричневая	0.75	250/5.25	3 Июня 2008	Не указано	21 ноября 2012	Не указано
KYG-19	UzDongJu Paint Company	Белая	2.6	350/735	3 Июня 2011	9950	21 ноября 2012	www.uzdongju.uz
KYG-20	UzDongJu Paint Company	Коричневая	2.6	350/735	Не указано	Not Given	21 ноября 2012	www.uzdongju.uz
KYG-21	Mashad Paints	Белая	0.946	180/3.80	12 марта 2012	90576-161	14 ноября 2012	Не указано
KYG-22	Mashad Paints	Топаз	0.946	180/3.80	25 июля 2009	88171	20 ноября 12	Не указано
KYG-23	Mashad Paints	Красная	0.946	180/3.80	28 Июня 2009	88108	14 ноября 2012	Не указано

Номер образца	Название торговой марки	Цвет краски	Объем (литр)	Цена (сом/ US D)	Дата выпуска	Номер серии	Дата покупки	Указанный адрес сайта на упаковке
KYG-24	ВИТ Царицынские краски	Белая	0.8	140/2.95	1 Марта 2012	217	14 ноября 2012	www.vitgroup.ru
KYG-25	ВИТ Царицынские краски	Желтая	0.8	140/2.95	16 Января 2012	90	14 ноября 2012	www.vitgroup.ru
KYG-26	ВИТ Царицынские краски	Красная	0.8	140/2.95	5 Мая 2012	657	14 ноября 2012	www.vitgroup.ru
KYG-27	Химик	Белая	0.8	140/2.95	Февраль, 2012	3747-03	14 ноября 2012	www.kubkraski.ru
KYG-28	Химик	Коричневая	0.8	140/2.95	Июль, 2012	2544-03	20 ноября 2012	www.kubkraski.ru
KYG-29	Химик	Красная	0.8	140/2.95	Май, 2011	1849-03	14 ноября 2012	www.kubkraski.ru
KYG-30	Ароло	Белая	0.9	140/2.95	19 Сентября 2012	1595	21 ноября 2012	Не указано
KYG-31	Ароло	Желтая	0.9	140/2.95	19 Сентября 2012	1590	21 ноября 2012	Не указано

**Результаты анализов на содержание свинца в эмалевых декоративных красках
и наличие информации для потребителей**

Номер образца	Название торговой марки	Цвет краски	Концентрация свинца (частей на миллион), сухой вес	Страна, которой принадлежит торговая марка	Страна, где произведена краска	Наличие информации на упаковке на содержание свинца в составе краски
KYG-01	National Paints	Белая	2,300	Объединенные Арабские Эмираты	Кыргызстан	Отсутствует
KYG-02	National Paints	Желтая	73,000	Объединенные Арабские Эмираты	Кыргызстан	Отсутствует
KYG-03	National Paints	Красная	99,000	Объединенные Арабские Эмираты	Кыргызстан	Отсутствует
KYG-04	Краски КВИП	Белая	25	Россия	Россия	Отсутствует
KYG-05	Краски КВИП	Желтая	810	Россия	Россия	Отсутствует
KYG-07	Краски КВИП	Красная	710	Россия	Россия	Отсутствует
KYG-08	Волошино	Белая	44	Россия	Россия	Отсутствует
KYG-09	Волошино	Желтая	570	Россия	Россия	Отсутствует
KYG-10	Волошино	Красная	500	Россия	Россия	Отсутствует

Номер образца	Название торговой марки	Цвет краски	Концентрация свинца (частей на миллион), сухой вес	Страна, которой принадлежит торговая марка	Страна, где произведена краска	Наличие информации на упаковке на содержание свинца в составе краски
KYG-11	Эмпилс	Белая	2,000	Россия	Россия	Отсутствует
KYG-12	Эмпилс	Желтая	970	Россия	Россия	Отсутствует
KYG-13	Эмпилс	Красная	400	Россия	Россия	Отсутствует
KYG-14	Tikkurila	Белая	<15	Финляндия	Финляндия	Отсутствует
KYG-15	Tikkurila	Желтая	<5	Финляндия	Финляндия	Отсутствует
KYG-16	Tikkurila	Красная	<5	Финляндия	Финляндия	Отсутствует
KYG-17	Fawot (Betek)	Белая	42	Турция	Турция	Отсутствует
KYG-18	Fawot (Betek)	Коричневая	52	Турция	Турция	Отсутствует
KYG-19	UzDongJu Paint Company	Белая	2,200	Южная Корея	Узбекистан	Отсутствует
KYG-20	UzDongJu Paint Company	Коричневая	1,600	Южная Корея	Узбекистан	Отсутствует
KYG-21	Mashad Paints	Белая	4,200	Иран	Иран	Отсутствует
KYG-22	Mashad Paints	Топаз	2,900	Иран	Иран	Отсутствует

Номер образца	Название торговой марки	Цвет краски	Концентрация свинца (частей на миллион), сухой вес	Страна, которой принадлежит торговая марка	Страна, где произведена краска	Наличие информации на упаковке на содержание свинца в составе краски
KYG-23	Mashad Paints	Красная	3,600	Иран	Иран	Отсутствует
KYG-24	ВИТ Царицынские краски	Белая	2,900	Россия	Россия	Отсутствует
KYG-25	ВИТ Царицынские краски	Желтая	1,500	Россия	Россия	Отсутствует
KYG-26	ВИТ Царицынские краски	Красная	1,000	Россия	Россия	Отсутствует
KYG-27	Химик	Белая	<5	Россия	Россия	Отсутствует
KYG-28	Химик	Коричневая	1,500	Россия	Россия	Отсутствует
KYG-29	Химик	Красная	13,000	Россия	Россия	Отсутствует
KYG-30	Apollo	Белая	<5	Кыргызстан	Украина	Отсутствует
KYG-31	Apollo	Желтая	<15	Кыргызстан	Украина	Отсутствует

УУЛУУ ЗАТТАРСЫЗ КЕЛЕЧЕК БОЁКТОЛГОН КОРГОШУН

Защитим от свинца
НАШИХ ДЕТЕЙ
во имя здорового будущего

Бишкек 2013

Түзүүчү — авторлор:

Андрейченко Е. И., Конохова И. А., Мирджалалова З. И.,
Печенюк О. В., Сливченко Л. Е.

Бул басылма Бүткүл дүйнөлүк саламаттыкты сактоо уюмунун (БСУ) жана Бириккен Улуттар Уюмунун Экологиялык Программасынын (ЮНЕП) демилгечилиги менен коргошун менен ууланууну алдын алуу¹ боюнча иш-аракеттердин Эл аралык жумалыгынын алкагында даярдалды. Бул жуманын убагында — 2013-жылдын 20-октябрынан 26-октябрына чейин, БСУ жана ЮНЕП коргошунду боекторго колдонууну токтотууга багытталган, бүткүл дүйнө жүзүндөгү ар түрдүү уюмдардын жана кызыктар болгон адамдардын күч-аракеттерин бириктирди.

Бул иште «Көз карандысыз экологиялык экспертиза» коомдук бирикмеси тарабынан 2012-жылдын ноябрынан 2013-жылдын январына чейин ишке ашырылган «Боектордогу коргошун: Кыргызстан» долбоорунун жыйынтыктары колдонулду. Долбоор ЮНЕПтин жана Туруктуу органикалык булгоочуларды (IPEN) жок кылуу боюнча өкмөттүк эмес уюмдардын эл аралык тармагынын колдоосу жана жардамы менен ишке ашырылды жана турмуш-тиричилик муктаждыктары үчүн колдонулуучу эмаль (майдын негизиндеги) боекторунда коргошундун бар экендигин жана сандык концентрациясын аныктоого багытталган.

IPEN: ТОБду жок кылуу боюнча Эл аралык тармак — бул 100 дөн көп өлкөнүн 700 дөн ашык коомдук өкмөттүк эмес уюмдары кирүүчү глобалдуу тармак. Бул уюмдар келечек үчүн уулуу заттарсыз, анын ичинде туруктуу органикалык булгоочулар жок биргелешип иштешет. Уюмдардын иш-аракеттери жөнүндөгү толук маалыматты www.ipen.org сайтынан табууга болот.

Бул иште жогорку санда коргошуну бар боекторду турмушта колдонуу коркунучтары жөнүндө маалымат берилген, ал болсо өзгөчө жаш балдардын ден соолугу үчүн олуттуу тынчсызданууга негиз берет. Курамында коргошун бар боекторду өндүрүүнү, импорттоону, сатууну, турмушта колдонууну тыюу салуу же чектөө үчүн негиз боло турган, Кыргызстандын улуттук саясатына жана мыйзамдарына тийиштүү болгон негизги олуттуу учурлар белгиленди. Коргошуну бар боектордун зыяндуу таасиринен адамдардын жана өзгөчө жаш балдардын ден соолугун камсыздоого багытталган биринчи кезектеги чараларды көрүү үчүн рекомендациялар сунушталды.

Вопросы, предложения и замечания просим направлять по адресу:

«Независимая экологическая экспертиза», член международной сети по ликвидации СОЗ (IPEN):

E-mail: expertise@eco-expertise.org

www.eco-expertise.org

т/факс +996(312) 578 372

Кыргыз Республикасы, Бишкек ш., 7-мкр, 30 үй, 1-кв.

1 Иш-чаралар жөнүндө маалыматты төмөндөгү шилтемеден табууга болот: http://www.who.int/mediacentre/events/meetings/2013/lead_poisoning/ru/index.html.

МАЗМУНУ

1. Коргошун жана ден соолук	36
2. Эл аралык тажрыйба: көрүлгөн аракеттер	38
3. Глобалдык өнөктөштүк	42
4. Изилдөө боектордогу коргошун	44
5. Улуттук мыйзамдарды карап чыгуу: Кыргызстан	46
6. Рынок эмнени сунуш кылат	54
Изилдөөнүн материалдары жана усулдары	54
• Үлгүлөрдү даярдоо	55
• Үлгүлөрдү анализдөө.....	55
• Алынган жыйынтыктар.....	56
7. Корутунду жана сунуштар	57
1-таблица: Кыргызстанда сатылып алынган кооздук үчүн эмаль боектор	59
2-таблица: Эмаль боекторунун түсүнө карата коргошундун (ppm) концентрациясы	62

1 КОРГОШУН ЖАНА ДЕН СОЛУК

Коргошун айлана-чөйрөдөгү кеңири таралган уулуу элементтердин бири болуп саналат, ошондуктан анын адамдын организмине тийгизген таасири жетишерлик терең изилденген. Коргошун жер кыртышынын салмагынын болжол менен 2% түзөт жана бардык жерде таралган.

Коргошуну жогору аба менен дем алганда (мисалы, пайдаланып бүткөн газдар), ошондой эле коргошундун бир аз өлчөмүн узак убакыт бою тамак –аш жана ичилүүчү суу менен кабыл алганда өнөкөт болгон уулануу байкалат.

Коргошун жана анын туундулары кан агымына кирет да, баш мээ, жүлүн жана бөйрөк сыяктуу жашоого маанилүү органдардын клеткаларына келет, ал жерлерден бул органдардын нормалдуу иштеши үчүн керек болгон ферменттерге зыяндуу таасир этет.

Өнөкөт уулануудан: жалпы алсыздык, теринин кубарышы, ичтин оорушу, аз кандуулук, бөйрөктүн иштешинин бузулушу байкалат. Ошондой эле акыл жөндөмүнүн төмөндөшү, агрессивдүү жүрүм-турум, бойдун өсүшүнүн кечендеши, өнүгүүсүнүн артта калуусу, көңүл коюу жөндөмүнүн төмөндөшү, калтырак басуу белгиленген. Өнөкөт уулануу суткасына 1–8 мг коргошунду кабыл алганда келип чыгышы аныкталган.

Өнөр жайлык революциянын убагында коргошунду өтө көп пайдалануу коргошун менен уулануудан келип чыккан оорулардын жумушчулардын арасында кеңири таралышына алып келген. 19-кылымдын аягында коргошундун туздарын боеочу зат жана стабилизатор катары боекторго кошо башташкан, азыркы убакка чейин массалык түрдө, өзгөчө жаш балдардын арасында, коргошун менен ууланууга алып келди. Акыркы убактарда мурун зыянсыз деп эсептелген концентрациядагы коргошундун таасиринин неврологиялык кесепеттери тез-тез билине баштады, ал болсо түйүлдүктүн жана жаңы төрөлгөн ымыркайдын жабырлануу мүмкүнчүлүгүнө карата коркунучтарды күчөттү.

Коргошун менен уулануу үйлөрдө курамында коргошун бар терезе жылчыктарын бүтөөчү жабышкак нерселерди жана боекторду колдонууга байланыштуу болушу мүмкүн. Адатта уулануу балдар оозуна коргошун боектору менен сырдалган терезе же эшиктин эски сырынын кичине бөлүгүн ооздоруна салуунун натыйжасында жүрөт. Балдар коргошун боегу менен боелгон оюнчукту же эмеректин предметтеринин сынып калган бөлүктөрүн чайнашы мүмкүн. Эгер коргошун боегунун бөлүктөрү жутулуп кетсе жана баланын ашказанында бир топ убакытка чейин кармалып турса, анда коргошун эрийт жана канга сиңет. Өнөр жайлык же автомобилдик саркындылар менен байланышкан, же коргошун

менен булганган аба менен дем алган, же чаң баскан кир тамак-ашты жеген балдарда коргошун менен уулануу өзгөчө көп таралган.

Баланын канындагы коргошундун бир аз эле өлчөмү өнүгүүсүнүн көрүнөө эле артта калуусуна, жүрүм-турумунун бузулушуна жана ал тургай мээсинин жабыркашына алып келээрин жакын арадагы изилдөөлөр көрсөттү.

Кээ бир өнүгүп жаткан өлкөлөрдө бардык балдардын үчтөн биринен көбү азыркыга чейин коргошундун жогорку концентрациясынын таасирине кабылып турушат. Айрым балдарда коргошундун тынымсыз таасиринин натыйжасында ууланган учурлар байкалат, ал эми анын кандын курамындагы өлчөмү организмдин нормалдуу иштеши үчүн мүмкүн болбогон деңгээлге жетет. Бул балдар күчтүү баш оорудан, жүрөк айланган жана кускандан, ичтин оорусунан, летаргиядан жана комадан дагы жабыркашат. Оор учурларда өмүргө коркунуч алып келе турган, өлүм менен аяктоочу же кайталангыс неврологиялык кошумча ооруга алып келүүчү энцефалит өнүгүшү мүмкүн. Көпчүлүк убакта коргошундун төмөнкү концентрациясынын таасири байкалат, ал болсо башкача бир белгилердин жана симптомдордун пайда болушуна алып келет жана билинбеген бойдон калышы мүмкүн.

Бүткүл дүйнөлүк саламаттыкты сактоо уюмунун (БСУ) Европа регионунда чыгарылган бюллетенинде, балдар үчүн коргошун маанилүү химиялык ууландыруучу заттардын бири катары аныкталат. Анда баланын жашоосунун алгачкы 2–3 жашынын аралыгында анын өзгөчө зыяндуу таасир этери, окууга жөндөмсүздүгү; көңүлүн топтоого жөндөмсүздүгү; баланын координациясынын, ошондой эле визуалдык, мейкиндиктик жана тилдик көндүмдөрүнүн¹ бузулушу белгиленген.

БСУ тарабынан даярдалган 2002-жылга карата дүйнөдөгү саламаттыкты сактоонун абалы жөнүндөгү баяндама коргошундун таасири тобокелдиктин алдыңкы 20 факторунун бири экендигин аныктайт, жана дүйнөдөгү балдардын 40 %ынын канында коргошундун концентрациясынын деңгээли 5 мкг/дл көп экендигин көрсөтөт. Бул көйгөйгө кабылган балдардын санынын 97 % өнүгүп жаткан региондордо² жашашат. Бүткүл дүйнөлүк саламаттыкты сактоо уюмунун (БСУ) божомолдоосу боюнча интеллектуалдуулук коэффициентинин төмөндөшү 5мкг/дл³ деңгээлинде эле жүрүшү мүмкүн; андан сырткары, кээ бир изилдөөчүлөр баланын канында коргошундун концентрациясы 2 мкг/дл⁴ ашкандан баштап эле чараларды көрүүгө чакырат.

1 WHO Euro Region, Study on environmental burden of disease in children: key findings: <http://www.euro.who.int/document/mediacentre/fc0504e.pdf>

2 http://www.who.int/whr/2002/en/whr02_en.pdf

3 http://www.who.int/quantifying_ehimpacts/publications/en/leadebd2.pdf (источник, укзанный выше).

4 <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/16889836>

2 ЭЛ АРАЛЫК ТАЖРЫЙБА: КӨРҮЛГӨН АРАКЕТТЕР

1920-жылдары эле коомдук ден соолук тармагындагы эксперттер имараттын ичинде колдонулуучу боекторго жана бензинге кошулуучу коргошундун балдардын жана жумушчулардын ден соолугуна таасирине тынчсызданууларын билдиришти.

Балдарды жана жумушчуларды коргошундун таасиринен коргоо максатында жүргүзүлгөн, адамдардын ден соолугун коргоо боюнча негизги кампаниялар, тетраэтилкоргошундун бензинге жана ички жана сырткы жумуштарга арналган турмуш-тиричилик боекторуна кошулушуна көңүл бурушкан. Коргошундун жумушчуларга таасири боюнча тынчсыздануулар, негизинен коргошунду колдонуучу өнөр жай процесстерине, мисалы, куюучу ишканаларга, эритүүчү цехтерге жана тоо-кен казуучу тармактарына¹ алып келет.

Ошол себептен 1921–жылы болгон Эл аралык эмгек уюмунун (ЭЭУ) Башкы конференциясы коргошун белилаларын ички сырдоого колдонууну чектөө максатында *Конвенция*² кабыл алган жана мамлекеттерге аны сактоого даярданууга³ алты жыл берген. Бул конференцияда коргошунду турмуш–тиричиликте колдонулуучу боекторго кошууну тыюу салуу сунушталган. 1935-жылы Европа мамлекеттери турмуш-тиричилик иштери үчүн боекторго коргошунду колдонууга тыюу салышкан. 1940-жылга карата 24 өкмөт өздөрүнүн расмий макулдугун билдиришкен. Бирок бул конвенция 2% көп концентрациядагы коргошун карбонатын жана коргошун сульфаты бар боектордун курамын гана жөнгө салат жана маанилүү таасир этүү булактарына, анын ичинде имараттардын сырткы элементтерин сырдоо үчүн алардын колдонулушун карабайт.

-
- 1 Exploring the Dangerous Trades: The Autobiography of Alice Hamilton, M.D. Northeastern University Press, 1985.
 - 2 «Коргошун белилаларын малярдык иштерде колдонуу жөнүндө» №13 ЭЭУ Конвенциясы 1921-жылдын 25-октябрында ЭЭУнун Башкы конференциясында кабыл алынган жана 1923-жылы 31-августунда күчүнө кирген. Бийликтин компетенттүү органдары кызыкдар болгон ишкерлердин жана эмгекчилердин уюмдары менен пикир алышкандан кийин коргошун белилаларын жана коргошун сульфатын же боекторду темир жол станцияларын же өнөр жай ишканаларын сырдоого колдонууга болот деп эсептеген учурларды эске албаганда, Конвенция коргошун белилаларын жана коргошун сульфатын колдонууга, ошондой эле ушундай курамдагы боектор менен имараттардын ичин сырдоого тыюу салат.
 - 3 <http://www.ilo.org/ilolex/cgi-lex/convde.pl?C013>

Ага карабастан, көпчүлүк мамлекеттерде коргошун өнөр жайы жана анын соода бирикмелери өздөрүнүн продукцияларын ийгиликтүү жакташты жана анын колдонулушун кеңейтишти. Коргошуну бар боекторду жана коргошун кошулмасы бар бензинди кеңири колдонуу дагы көп жылдар бою созулган.

Андан кийин, 1970-жылдарда коргошундун таасири жөнүндө жаңы медициналык маалымат пайда болгон. Ага чейин коргошундун ден соолукка таасири жөнүндөгү бардык маалыматтар жогорку өлчөмдөгү экспозицияга жана алар чакырган клиникалык белгилерге негизделген. Балдар психиатриясы жана педиатриясы тармагындагы америкалык профессор Герберт Нидлман (Herbert Needleman) балдарга коргошундун аз өлчөмүнүн таасири дагы олуттуу көйгөйлөргө алып келерин көрсөткөн. Баланын акыл –эс жөндөмдүүлүгү төмөндөйт, көңүл бурууну концентрациялоо узактыгы кыскарат, тил үйрөнүүсү⁴ кечейт.

Ошол себептен АКШда коргошуну бар боекторду турмуш-тиричиликте колдонууга тыюу салынган, ал 1971-жылы күчүнө кирген. В 1973-жылы **Коргошун боектору менен ууланууну жок кылуу боюнча мыйзам** чыккан, ал турак-жайларга арналган боекторго коргошунду колдонууну жөнгө салып турган. 1978-жылы АКШнын Конгресси кээ бир боектордун түрлөрүнө коргошунду колдонууга тыюу салган.

1970-80-жылдары жогору өнүккөн индустриалдуу өлкөлөрдө өздөрүнүн мамлекетиндеги калктын ден соолугун коргоо максатында мыйзамдар жана милдеттүү стандарттар кабыл алынган. Бул мыйзамдар коргошуну бар боекторду өндүрүүгө, импорттоого, сатууга же турак-жайларда, мектептерде жана коммерциялык имараттарда ички жана тышкы иштер үчүн колдонууга толугу менен тыюу салат. Белгилүү бир коркунучтуу заттардын жана дары препараттарынын маркетингин жана колдонулушун чектөөгө тийиштүү болгон Европалык экономикалык шериктештиктин мүчөлөрү болгон өлкөлөрдүн мыйзамдарын, жетектөөчү көрсөтмөлөрүн жана администрациялык шарттарын жакындатуу боюнча **76/769/ЕЕС Директивасына** сегизинчи жолу өзгөртүүлөрдү киргизүүгө карата **1989-ж. 21-декабрында 89/677/ЕЕС Кеңешинин Директивасы** кабыл алынган. Бул Директивага ылайык боек катары колдонууга арналган **көмүртектүү коргошунду — PbCO₃ жана коргошундуу гидрокарбонаттын — Pb CO₃ Pb(OH)₂** заттар жана алардын туундуларынын элементтери катары колдонууга тыюу салуучу 17-жана 18-пункттар киргизилген. Искусство чыгармаларын, тарыхый имараттарды жана алардын интерьерлерин тейлөө жана калыбына келтирүү эсепке алынбайт, бул жерде ак коргошунду (коргошун суригин) сүрөт тартуу үчүн жана

4 Lead Poisoning, by Herbert Needleman, Annual Review of Medicine 2004, http://www.rachel.org/files/document/Lead_Poisoning.pdf

коргошун сульфатын боекто колдонуу боюнча МOТ13 Конвенциясынын шарттарына ылайык мүчө- Мамлекеттер өздөрүнүн аймагында бул суроону чечип алууга болот.

Ошондой эле 1999-жылы учуучу органикалык бирикмелер (УОБ) жөнүндө бир катар ЕС Директивалары иштелип чыккан жана кабыл алынган. Аларды баскыч менен ишке киргизүү системасы бар.

- УОБ 1999/13/ЕС колдонуучу ишканалар жөнүндө Директива;
- УОБ 2004/42/ЕС колдонуучу продуктулар жөнүндө Директива.

2008-ж. 1-январынан тартып Евросоюз өлкөлөрүнүн лак-боекочу материалдарды өндүрүүчүлөрү УОБнын саркындыларына карата өтө катуу нормативге өткөн.

2010-жылдан баштап программанын нормативине туура келбеген баардык декоративдүү лак-боекочу материалдар рыноктон алынып салынган.

ЕСга кирбеген көптөгөн өлкөлөр бул программага ыктыярдуу түрдө кошулушкан жана анын жоболорун өздөрүнүн улуттук мыйзам актыларында колдоношкан.

Лак-боекочу материалдар катышкан: өндүрүү, ташуу, сатуу жана колдонуу сыяктуу бардык чөйрөлөргө таралган атайын программалар иштейт. Коопсуздук нормасына туура келбеген лак-боекочу материалдар сатыктан алынып салынат.

2009-ж. 14-августунда күчүнө кирген коргошуну бар боекторго жана керектөөчү товарларга карата Кошмо Штаттарда кабыл алынган жаңы стандарттар, негизинен 12 жаштагы жана андан кичүү балдарга арналган же иштелип чыккан каалаган буюмга, эгер буюмдун ошол бөлүгүнүн салмагынын миллиондон 300 бөлүгүн коргошун түзүп турганына карабастан, тыюу салынат. Эмеректердин, оюнчуктардын жана башка балдарга арналган буюмдардын сырткы бетине түшүрүлүүчү боектогу коргошундун өлчөмүнүн деңгээли жогорку чоңдуктан төмөндөтүлөт, салмагы боюнча 0,06 % коргошунду түзүүчүдөн (миллиондон 600 бөлүгү), максималдуу зыянсыз болгон⁵ салмагы боюнча 0,009 % ке (миллиондон 90 бөлүгү) төмөндөтүлөт.

Жогорудагыга окшош тенденция коргошундун өлчөмү 90–600 ppm жол берилген коргошундун негизиндеги⁶ боекторду сатууга жалпы тыюу салуу 1989-жылы Европалык союзга киргизгенге чейин, көпчүлүк европалык өлкөлөрдө байкалган.

Австралияда коргошуну бар боекторду турмуш — тиричилик максатта колдонууну чектөө XX кылымдын башында киргизиле баштаган. Азыркы убакта

5 Керектөөчү товарлардын зыянсыздыгын жогорулатуу жөнүндө мыйзам (H.R. 4040) <http://thomas.loc.gov/cgi-bin/bdquery/z?d110:h.r.04040>:

6 Европалык кеңештин Директивасы 89/677/ЕЕС.

чегине жеткен өлчөмүнүн деңгээли миллиондон 600 бөлүгүн түзөт. 2008-ж. Австралия өнөр жайлык колдонуу үчүн⁷ өндүрүлгөн жана импорттолгон боектордун курамындагы он төрт (14) коргошун бирикмелерин колдонууга тыюу салуучу эрежелерди ишке киргизген.

Түштүк Африка 2009-жылдын мартынан баштап миллиондон 600 бөлүгүнө чейин коргошунду турмуш-тиричилик боекторуна колдонууну чектөө боюнча мыйзам ишке киргизилген.

Көптөгөн өнөр жайы өнүккөн өлкөлөрдө коргошуну бар этилденген бензин менен ички жана сырткы жабууларга колдонуучу боекторду пайдаланууну акырындык менен токтотушса дагы, өнүгүп жаткан өлкөлөрдө жана өтмө экономикалуу өлкөлөрдө коргошундуу боектор азыркыга чейин өтө кеңири таралган.

Тайландда лак-боеочу өнөр жайынын демилгеси менен, ыктыярдуу негизде 20 жылдай мурун кабыл алынган, коргошунду боекторго колдонууну акырындык менен токтотуу жөнүндө чаралар көрүлгөнүнө карабастан, пробасы жакында эле анализденген боектордун жети маркасынын бешөөндө миллиондон 30 000 бөлүгүн түзүүчү коргошундун концентрациясы болгон^{8, 9}.

Россияда ички малярдык иштер үчүн курамында коргошун бар боектор 1929-жана 1984-ж.ж. СССРде, кийинчерээк 1991- жана 1992-жылдары Россия Федерациясында мыйзам тарабынан тыюу салынган¹⁰. 1991-жылы Россия коргошун белилаларын малярдык иштерде колдонуу боюнча ЭЭУ Конвенциясын ратификациялаган. Көз карандысыз изилдөөлөр сырткы иштер үчүн колдонулуучу коргошуну бар боекторду Россия рыногунан оңой эле табуу боло тургандыгын көрсөтүшөт¹¹.

7 Surface Coatings Australia, APMF Notes, November 2008 page 5/

8 1994-жылы «Балдардын коргошун менен уулануу практикасынын аягына чыгуу» Альянсында чакырылган коргошун менен уулануунун глобалдык тенденциясы боюнча конференцияда жарыялаган Дж. Рошоунун жеке билдирүүсү.

9 S. Clark "Levels of Lead in Decorative Paints"; 2008-ж. 6-7-ноябрында Куала Лумпурда (Малайзия) Азиялык лак-боеочу өнөр жайынын кеңешинин 12-кеңешмесинде көрсөтүлгөн документ; кеңешменин документи (түп нускасынын 98-112- бб.).

10 http://webknow.ru/ekologija_00167_6.html

11 <http://www.beugid.ru/2008/02/01/masljanye-materialy.html> и <http://prilog.ru/materialy/kraski.html>

3 ГЛОБАЛДЫК ӨНӨКТӨШТҮК

Бир нече ондогон жылдардан бери жогору өнүккөн өлкөлөрдө сатууга чыгарылган боектордун курамына боек катары жана башка максатта коргошун кошулмаларын колдонушпайт. Өнүгүп жаткан өлкөлөрдөгү жана өтмө экономикалуу өлкөлөрдөгү сатууга арналган боекту чыгарып жаткан өндүрүүчүлөр коргошундун зыяндуу касиеттери жөнүндө билишет. Бирок, тилекке каршы, турмуш-тиричиликте колдонуу үчүн курамында коргошуну бар боектор дагы эле чыгарылып, сатылып жана колдонулуп келе жатат.

Буга байланыштуу 2002-ж. Туруктуу өнүгүү боюнча жогорку деңгээлдеги бүткүл дүйнөлүк жолугушуу (ТЖДБЖ) балдардын ден соолугун коргошундун тасиринен коргоо боюнча эки чечим кабыл алган.

ТЖДБЖнын Чечимдерди аткаруу планынын (ЧАП) 56 (b) - пунктунда төмөнкү каралат:

«Этилденген бензинди колдонууну акырындык менен токтотуу».

Экинчи чечим 57-пунктта жазылган . Ал төмөндөгүдөй айтылат:

«Адамдын организмине таасир этүүчү коргошуну бар боекторду жана башка булактарды колдонууну акырындык менен токтотуу , балдардын коргошундун таасирине кабылуусун токтотууга карата чараларды көрүү, ошону менен бирге коргошун менен ууланган учурларда контролдоо, көзөмөлдөө жана дарылоо боюнча аракеттерди күчөтүү»¹.

Башка жагынан алганда, азыркы убакта ТЖДБЖ ЧАПтын 57-пунктун ишке ашырууга жардам көрсөтүүчү максаттары бар эл аралык аракеттердин макулдашуу деңгээлинин төмөндөшү байкалууда. Курамында коргошуну бар боектор көпчүлүк өнүгүп жаткан өлкөлөрдө азыркыга чейин кеңири өндүрүлүүдө жана колдонуу үчүн сатуу тармагына келип түшүүдө.

Мисалы, 2007-жылы Индияда Toxics Link² тарабынан баяндама жарыяланган, анда индиянын оюнчуктарында коргошундун жогорку өлчөмү белгиленген,

1 http://www.un.org/esa/sustdev/documents/WSSD_POI_PD/English/POICapter6.htm

2 Toxics Link (Индия) 1996 -жылы негизделген. Уюм калкты маалымдоо жана айлана-чөйрөнү коргоо менен алектенет. Анын ишмердүүлүк чөйрөсүнө турмуш-тиричилик калдыктары, медицинада уулуу бирикмелерди колдонуу, уулуу калдыктар жана пестициддер көйгөйлөрү боюнча изилдөөлөр, маалымдоо, угууга катышуу кирет. Toxics Link ТОБду (IPEN) жок кылуу боюнча уюмдун эл аралык тармагынын катышуучусу болуп саналат.

себеби алар курамында коргошун бар боектор менен капталган эле. Toxics Link компаниясы өткөргөн изилдөөнүн негизинде, индиядагы жалгыз бир ири боек өндүрүүчү өзүнүн продукциясына коргошун кошкон эмес, ошол эле убакта башка бардык бренддер, коргошун мындан ары өндүрүүчүлөр тарабынан колдонулбайт деген билдирүүлөргө карабастан, муну жасап келишкен.

2008-жыл 15-19-сентябрда Дакарда өткөн Химиялык коопсуздук боюнча өкмөттөр аралык VI форумдун (ХКӨФ) Алтынчы сессиясынын жүрүшүндө, коргошун боектордо Toxics Link боюнча бир аз колдонуу өнүгүп жаткан өлкөлөрдө келип чыккан кырдаалдан чыгуу менен, IPEN дин катышуучусу катары Сенегал коргошунду боектордун курамынан алып салуу маселеси боюнча Глобалдык Өнөктөштүктү сунуштады.

Бул жолугушууда ХКӨФтүн келечектеги ролу жана функциялары боюнча сунуштар жана институционалдык уюмдардын варианттары жана анын мүмкүн болгон өз ара мамилелери, ошондой эле СПМРХВ жана химиялык заттар менен алектенген уюмдардын жана мекемелердин иштерин жүзөгө ашыруудагы салымы каралган жана келечектеги ХКӨФ жөнүндө Дакар резолюциясы кабыл алынган.

Резолюцияда Форумдун алдыдагы ролу жана милдеттери белгиленет, Эл аралык химиялык заттарды жөнгө салуу боюнча конференцияда (ЭХЗЖК), өзүнүн экинчи сессиясынын жүрүшүндө ХКӨФ ны консультациялык орган ЭХЗЖК га айландыруу жолу менен Форумду ЭХЗЖК га бириктирүү жөнүндөгү суроону чечүү сунушталат.

Ушул резолюция тарабынан мындай өнөктөштүк коргошунду боекторго колдонууну акырындык менен токтотууга жардам берээри чечилген.

Форумдун туруктуу комитети туруктуу өнүгүү боюнча Бүткүл дүйнөлүк жолугушунун чечимдерин жогорку деңгээлде аткаруу жөнүндө Йоханнесбург планынын 57-пунктунда камтылган чараларды ишке ашырууга карата, макулдашылган аракеттерди колдоо боюнча чечим кабыл алуу мүмкүнчүлүгүн изилдөө максатында, Эл аралык химиялык заттарды жөнгө салуу боюнча конференциянын экинчи сессиясында (ЭХЗЖК-2) көрсөтүлө турган Глобалдуу Өнөктөштүктү жүргүзүү долбооруна даярдануу боюнча Жумушчу тобун түзүү сунушталган. ЮНЕП жана БСУ кирген Эл аралык уюмдардын жетектөөчү органдары бул демилгени колдоп берүүнү жана ага катышууну, ЮНЕПтин Башкаруучу кеңешинен өзүнүн 25-сессиясында мындай макулдашылган иш- аракеттерге колдоо көрсөтүү мүмкүнчүлүгүн изилдеп чыгууну өтүнүшөт.

Мындай Эл аралык өкмөттүк эмес демилгени түзүүнү жактыруу коргошундун боектогу болушун азайтууга багытталган бир нече ири масштабдагы изилдөө долбоорлорунун иш жүзүнө ашырылышына алып келди.

4 ИЗИЛДӨӨ: БОЕКТОРДОГУ КОРГОШУН

Турмуш-тиричиликте колдонулган боектордун курамын изилдөө, анын дүйнөдөгү таралуу мүнөзүн аныктоо максатында аракет кылынган.

Көйгөйдү глобалдуу масштабда баалоо үчүн Toxics Link жана IPEN 2008-ж. Африка, Азия, Латын Америка жана Чыгыш Европа мамлекеттериндеги коргошундун боектогу өлчөмүн текшерүү максатында өздөрүнүн күчтөрүн бириктиришти. IPENдин катышуучулары болгон өкмөттүк эмес уюмдары бар өнүгүп жаткан он өлкө тандалып алынган. Боектун үлгүлөрү 2008-ж. ноябрынан 2009-жылдын февралына чейин чогултулган.

Бул изилдөөлөрдүн жыйынтыгында курамында коргошуну бар боектор азыркыга чейин өндүрүлүп жана сатылуу менен, чоңдорду жана балдарды бул уулуу элементтин таасирине кабылтып жаткандыгы көрсөтүлгөн.

Боектун үлгүлөрү Делиде Toxics Linkтин кызматкерлери тарабынан чогултулган жана анализденген. Алынган жыйынтыктар болгон божомолдоолорду тастыктаган. Коргошундун өтө жогорку деңгээли бардык өлкөлөрдө табылган, кээ бир пробаларда коргошундун өлчөмү мүмкүн болгон нормадан 100% ашык болгон. Бул изилдөөлөр Женевада 2009-ж. химикаттарды колдонуу боюнча эл аралык конференцияда биринчи жолу элге жарыяланган. Бул маалымат 2020-жылга чейин боектордун курамынан коргошунду жоготуу үчүн, ЮНЕП жана БСУ камкордугунун астында Глобалдык Өнөктөштүктү түзүү жөнүндө делегаттардын резолюция кабыл алууларына түрткү берген.

2011-жылдын башында IPEN 2010-ж. күзүндө Казакстандан сатылып алынган боектогу коргошундун өлчөмүнүн лабораториялык анализинин жыйынтыктарына баа берүүнү аяктаган. Сегиз өндүрүүчүнүн боекторунун үлгүлөрү анализденген жана бир гана бренддин анализинин жыйынтыгы боектогу коргошундун зыянсыз өлчөмүн көрсөтүп, миллиондун 90 бөлүгүнөн ашкан эмес.

2011-ж. декабрында IPEN тармагынын мүчөсү — «Эко-Макулдаштык» (www.esoaccord.org) – коомдук бирикмеси үч өлкөдө: Ливан, Парагвай жана Россияда чыгарылган декоративдүү боектогу коргошундун өлчөмүн изилдөөнүн баштапкы жыйынтыктары жөнүндө кабарлаган. Маалыматтар товардагы коргошун, хром, сымап, кадмий, бром, хлор, фосфор, магний, темир, никель, жез, цинк жана күмүштү камтыган 20 дай элементтин бар экендигин портативдүү прибор an Olympus InnovX Delta XRF анализаторунун жардамы менен алынган. Лабораториялык изилдөөлөрдүн жыйынтыктары Ливандан алынган боекто коргошундун жогорку концентрациясын көрсөттү. 51 үлгүнүн 30 у (59%) миллиондон 600 бөлүгүнөн көп концентрациядагы коргошунду кармап жүргөн.

Буга байланыштуу Кыргызстанды кошкондо 9 өлкөнүн тиричиликте колдонулуучу эмаль боекторун анализдөө жана тандоону ишке ашыруу боюнча 2012-жылы IPEN уюштурган жана колдогон изилдөөлөрдү андан ары жүргүзүү демилгеси чоң долбоордун бир бөлүгү болуп саналат. Бириккен Улуттар Уюмунун Экологиялык Программасы - ЮНЕП турмуш-тиричиликте коргошуну бар декоративдик боекторду колдонууну акырындык менен токтотууга багытталган ушул демилгеге, аны Глобалдык Өнөктөштүккө катыштыруу түрүндө финансылык колдоо көрсөттү. 9 өлкөдө жүргүзүлгөн изилдөөнүн жыйынтыгынын глобалдуу отчету ЮНЕПтин, IPENдин сайттарында жарыяланат жана Эл аралык коргошун менен ууланууну жок кылуу боюнча аракеттер жумалыгынын убагында жайылтылат.

Бул изилдөөнүн жүрүшүндө турмуш-тиричиликте колдонулуучу эмаль боекторунун рыногун анализдөө ишке ашырылган, улуттук мыйзамдарды кароо жүргүзүлгөн жана алынган жыйынтыктарынын негизинде Кыргызстанда коргошуну бар боекторду колдонууну азайтуу боюнча чараларды көрүү үчүн сунуштар берилген.

5

УЛУТТУК МЫЙЗАМДАРДЫ КАРАП ЧЫГУУ: КЫРГЫЗСТАН

Кыргыз Республикасында химиялык заттардын адамдын ден соолугу жана айлана-чөйрө үчүн коопсуздук критерийлерин аныктоо, текшерүү функцияларын аткаруучу негизги ведомстволору болуп Саламаттыкты сактоо министрлиги, Өзгөчө кырдаалдар министрлиги, Экономика министрлиги, Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнө караштуу Геология жана минералдык ресурстар боюнча мамлекеттик агенттиги жана Айлана-чөйрөнү коргоо жана токой чарбачылыгы мамлекеттик агенттиги, Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнө караштуу Экологиялык жана техникалык коопсуздук боюнча мамлекеттик инспекциясы, Тамак-аш, санитардык жана фитосанитардык коопсуздук боюнча мамлекеттик инспекциясы саналат.

Кыргыз Республикасында химиялык заттардын жана калдыктардын коркунучтуулугуна баа берүүчү, каттоого алуучу, импорттоого талаптарды аныктоочу, чарбачылык ишмердүүлүктүн ден соолукка жана айлана-чөйрөгө тийгизген таасирине баа берүүчү ар түрдүү деңгээлдеги бир катар ченемдик укуктук документтер, анын ичинде эл аралык келишим иштейт.

Кыргыз Республикасынын мыйзамдарын карап чыгуу төмөнкү ченемдик укуктук актылардын негизинде жүргүзүлгөн:

- «Баланын укуктары жөнүндө» БУУнун Конвенциясы
- «Туруктуу органикалык булгоочулар жөнүндө» Стокгольм Конвенциясы (2006-ж).
- «Коомчулуктун чечимдерди кабыл алуу процессине катышуу маалыматына кирүү мүмкүндүгү жана айлана-чөйрөгө тийиштүү маселелер боюнча адилеттүүлүккө жетишүү мүмкүндүгү жөнүндө» Орхусс Конвенциясы (2000-ж)
- Кыргыз Республикасынын Конституциясы
- «Кыргыз Республикасынын ченемдик укуктук актылары жөнүндө» КР мыйзамы
- «Кыргыз Республикасынын техникалык жөнгө салуу негиздери жөнүндө» КР мыйзамы
- Административдик жоопкерчилик жөнүндө КР кодекси
- КР Кылмыш-жаза кодекси
- КР Жарандык кодекси

- «Айлана-чөйрөнү коргоо жөнүндө» КР мыйзамы
- «Коомдук саламаттыкты сактоо жөнүндө» КР мыйзамы
- «Балдар жөнүндө» КР кодекси
- «Керектөөчүлөрдүн укуктарын коргоо жөнүндө» КР мыйзамы
- «Курулуш материалдарынын, буюмдардын жана конструкциялардын коопсуздугунун» техникалык регламенти» КР мыйзамы
- «Продукцияларды милдеттүү түрдө сертификациялоону жүргүзүү тартиби жана эрежелери жөнүндө» жобо
- «Продукциянын талапка жооп берүүсүн милдеттүү түрдө тастыктоо жөнүндө» №639 КР токтому

Бул мыйзам актыларынын бардыгы негизинен алкактык мүнөздү алып жүрөт жана айлана-чөйрөгө жагымсыз факторлордун таасирин жок кылуу боюнча жалпы талаптарды чагылдырат.

Мыйзамдарды карап чыгуу курамында коргошуну бар лактоочу-боеочу материалдарды колдонуу жана өндүрүүдө адамдардын укуктарын жана ден соолугун коргоону жөнгө салуучу өзүнчө бир учурлардын болушуна карата жүргүзүлгөн:

- 1) *Коргошуну бар боектордун таасиринин шарттарында адамдардын, өзгөчө тез кабыл ала турган балдардын ден соолугун коргоо үчүн өзгөчө чараларды көрүү, ошондой эле курамында коргошун бар лактоочу-боеочу материалдарды колдонуу жана өндүрүүнүн натыйжасында адамдын ден соолугуна тийгизген зыян үчүн жоопкерчиликте болуу жана компенсация төлөп берүү механизмдеринин болушу.*
- 2) *Коргошуну бар лактоочу-боеочу материалдарга жана аларга байланышкан адамдын ден соолугу үчүн тобокелдиктерге тиешелүү маалыматтарга жана билимдерге ачык мүмкүндүктү камсыздоо.*
- 3) *Калкка курамында коргошун бар лактоочу-боеочу продуктулардын коркунучтуулугун, ошондой эле алардын мыйзамсыз колдонулушун токтотуу жана билүү боюнча иш аракеттерди эскертүү максатында, алардын активдүү ачыкка чыгарылышын, маркировкаканышын, импорттолушуна жана колдонулушуна контроль жүргүзүлүшүн камсыздоо.*

КР Конституциясынын 48-беренесинин 1-2-пункттарына ылайык ар бир адам –өмүргө жана ден соолукка жагымдуу экологиялык чөйрөдө жашоо жана жаратылышты пайдалануу чөйрөсүндө адамдардын же мекемелердин иш-аракеттеринин ден соолукка же жеке мүлккө тийгизген зыянынын ордун толтуруу укугуна ээ.

«**Балдар укугу жөнүндө**» БУУнун Конвенциясынын 6-беренеси баланын дени сак өнүгүшүн жана жашап кетүү даражасынын жогорку мүмкүнчүлүгүн камсыздоого мамлекетти милдеттендирет.

Ошондой эле «**Балдар жөнүндөгү**» КР Кодексинин 9-беренесинин 4-п. ылайык: «Балдар мекемелеринде жана уюмдарында балдардын жашоо шарты, багуусу, окуусу жана тарбиялануусу белгиленген санитардык-эпидемиологиялык талаптарга туура келүүгө тийиш, аны бузгандык үчүн балдар мекемелеринин жана уюмдарынын жетекчилери, мамлекеттик бийликтин органдары жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары мыйзамда каралган жоопкерчиликке тартылат.

«**Коомдук саламаттыкты сактоо жөнүндө**» КР мыйзамы адамга зыяндуу таасирин тийгизбеген факторлорго, ыңгайлуу жашоо чөйрөсүнө болгон жарандардын укугун аныктайт, анын ичинде адамдын ден соолугу үчүн потенциалдуу коркунучтуу химиялык заттарды өндүрүүгө, ташууга, сатып алууга, сактоого, өткөрүүгө жана колдонууга Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык уруксат берилет.

«**Административдик жоопкерчилик жөнүндөгү**» КР Кодекси 166, 167, 168, 176, 181–1-б.б., **КР Кылмыш-жаза кодексинин** 265, 266-б.б. **КР Жарандык кодексинин** 10–11-беренелери жарандардын жеке өзүмдүгүн, укугун жана эркиндигин, юридикалык жактарды, жеке менчикти, жаратылыш чөйрөсүн, коомдук тартипти жана коопсуздукту коргоого, Кыргыз Республикасынын Конституциялык түзүлүшүнө каршы кылмыштардын алдын алууга багытталган. Экологиялык коркунучтуу заттар жана калдыктарга мамиле кылуу эрежелерин бузуудан жарандардын ден соолугуна, укуктарына жана кызыкчылыктарына зыян келтиргендиги үчүн кылмыштык жазалоо жана административдик жазапул салуу чаралары аныкталган.

«**Коомдун саламаттыгын сактоо жөнүндө**» КР мыйзамында санитардык-эпидемиологиялык абал, жашоо-чөйрөсүнүн абалы, өндүрүштүк-техникалык багыттагы продукциялардын, тамак-аш продуктуларынын, жеке тиричилик керектөөлөрү үчүн товарлардын сапаты жана коопсуздугу, аткарылган иштердин жана көрсөтүлгөн кызматтардын адамдардын ден соолугу үчүн потенциалдуу коркунучтуулугу жөнүндө маалыматтарды алуу мүмкүнчүлүгүн караштырат.

«**Коомчулуктун чечимдерди кабыл алуу процессине катышуу маалыматына кирүү мүмкүндүгү жана айлана-чөйрөгө тийиштүү маселелер боюнча адилеттүүлүккө жетишүү мүмкүндүгү жөнүндө**» Орхусс Конвенциясына ылайык айлана - чөйрөнү адекваттуу коргоо адамдын негизги укуктарын ишке ашыруу үчүн керек, анткени ар бир адам таза айлана — чөйрөдө жашоого укугу бар жана аны коргоого милдеттүү. Бул укуктарды талап кылуу мүмкүнчүлүгүн камсыздоо жана милдеттерди аткаруу максатында жарандар маалымат алуу,

чечимдерди кабыл алууга катышуу жана айлана-чөйрөгө тиешелүү маселелер боюнча адилеттүүлүккө жетүү укугуна ээ болуулары керек.

«Керектөөчүнүн укуктарын коргоо жөнүндө» КР мыйзамы товарды сатууда (жумуш аткарууда, кызмат көрсөтүүдө) керектөөчү менен өндүрүүчүнүн, аткаруучунун, сатуучунун ортосунда келип чыккан мамилелерди жөнгө салат, керектөөчүлөрдүн ден соолугу жана жашоосу үчүн коопсуз жана керектүү сапаттагы товарларды (жумуштарды, кызматтарды) сатып алууга жана товарлар (жумуштар, кызматтар) жана аларды өндүрүүчүлөр (аткаруучулар, сатуучулар) жөнүндөгү маалыматтарды алууга, маалымдуулукка, алардын кызыкчылыктарын мамлекеттик жана коомдук коргоого карата керектөөчүнүн укуктарын белгилейт, ошондой эле бул укуктарды жүзөгө ашыруунун механизмин аныктайт.

6-беренеге ылайык «Керектөөчүнүн өмүрүнүн, ден соолугунун коопсуздугун, айлана-чөйрөнү коргоону жана керектөөчүнүн мүлкүнө келтирилген зыяндын алдын алып чара көрүүнү камсыздоочу, мыйзам жана стандарт тарабынан коюлган талаптар товар (жумуш, кызмат), ошондой эле керектөөчүнүн ден соолугун жана жашоо коопсуздугун камсыздоочу каражаттар белгиленген тартипте милдеттүү түрдө сертификацияланууга тийиш. Милдеттүү түрдө сертификациялануучу товарлардын (жумуштардын, кызматтардын) тизмеси Кыргыз Республикасынын Өкмөтү тарабынан бекитилет. Эгер сатуучу (аткаруучу) керектөөчүнүн өмүрүнө, ден соолугуна жана мүлкүнө коркунуч туудура турган товарларды сата турган болсо (жумуш аткарат), мындай товарлар (жумуштар) мыйзамда көрсөтүлгөн тартипте сатуучудан (аткаруучудан) алынып коюлат».

Курулуш материалдарына, анын ичинде лактоочу-боеочу буюмдарга карата талаптарды көрсөтүүчү негизги ченемдик укуктук акт болуп 2009-ж. 10-декабрында КР Жогорку Кеңеши кабыл алган **«Курулуш материалдарынын, буюмдардын жана конструкциялардын коопсуздугунун» Техникалык регламенти» КР мыйзамы** саналат. Ушул техникалык регламенттин «Химиялык коопсуздукту камсыз кылуу талаптары» деген 7-беренесинин 3–4-пункттарына ылайык:

- адамдар жана жаныбарлар үчүн зыяндуу химиялык заттардын лактоочу-боеочу, полимердик жана полимери бар курулуш материалдарынын, буюмдардын жана конструкциялардын курамында болушу нормативдик документтердин өз ара байланыштуу болгон тийиштүү талаптары ушул Техникалык регламент менен туура келүүгө тийиш;
- зыяндуу химиялык заттардын мүмкүн болгон чегиндеги концентрациясы нормативдик документтердин ушул Техникалык регламенти менен өз ара байланышкан тийиштүү белгиленген маанисинен ашпоосу керек.

Көрсөтүлгөн Мыйзамдын жоболоруна ылайык:

17-б. 1-пункт. Курулуш материалдары, буюмдар жана конструкциялар курулушта колдонууга уруксаат берилет, эгер алар:

- курулуш материалдарына, буюмдарга жана конструкцияларга тиешелүү талаптар азыркы Техникалык регламенттин жана башка техникалык регламенттердин талаптарына туура келсе;
- тиешелүү түрдө таңакталса (кайсы жерде зарыл болсо);
- туура келүүчүлүк белгиси менен маркировкаланса (эгер туура келүүчүлүк схемасы каралган болсо);
- кошо жиберилген керектүү документациясы бар болсо.

7-пункт. Курулуш материалдарын, буюмдарды жана конструкцияларды колдонууда коопсуздук талаптарынын аткарылышы үчүн төмөнкүлөр жоопкерчиликте болот:

- жарандардын тиричилигине керектөөлөр үчүн – ишкана–өндүрүүчүлөр (жасап чыгаруучулар), алардын ыйгарым укуктуу өкүлдөрү , импортерлер жана сатуучулар (коопсуз колдонуу боюнча көрсөтмөнү камтыган маалыматты жана кошо жиберилген документацияны көрсөтүү бөлүгүндө).

19-б. 1-п. курулуш материалдары, буюмдар жана конструкциялар өтүш рыногунда айландырууда керектөөчүлөр үчүн тийиштүү маалыматтар менен коштолуусу керек, аларга төмөндөгүлөр камтылат:

- түздөн түз буюмда, тарасында, таңагында же кошо жиберилүүчү документациясында идентификациялоочу маркировка болуу керек;
- ылайык келүүчүлүгүн тастыктоочу документтер.

2-пункт. кошо жиберилүүчү документке киргизилүүчү маалыматтардын курамына, мазмунуна болгон минималдуу талаптар Кыргыз Республикасынын Өкмөтү тарабынан белгиленет.

4-пункт. керектөөчү үчүн маалымат так жана оңой окулгудай болуусу керек . Мында коопсуздук талаптары башкача шрифт, түс же башка жолдор менен бөлүнүп көрсөтүлөт.

5-пункт. курулуш материалдарын жана буюмдарын керектөөчүлөрдү адаштырууга алып келүүчү аракеттердин алдын алуу үчүн маалыматка жоопкерчиликти төмөнкүлөр тартат:

- курулуш объектилерине жөнөтүлүүчү курулуш материалдары, буюмдары, конструкциялары жана жарандардын турмуштук керектөөлөрү үчүн түздөн-түз ишканадан жөнөтүлсө - жасап чыгаруучу- ишканалар;
- ортомчулар жана сатуу тармактары аркылуу – курулуш материалдарынын, буюмдардын жана конструкциялардын ыйгарым укугу бар өкүлдөрү жана сатуучулар;
- Кыргыз Республикасынын аймагына алып келинүүчүгө — импортерлер.

26-ст. 1-пункт. Туура келүүчүлүгү боюнча декларация реестринде же туура келүүчүлүк сертификатында жана туура келүүчүлүктү тастыктоочу реестрде катталган курулуш материалдары, буюмдар, конструкциялар техникалык регламенттин туура келүүчүлүк белгиси менен маркировкаланат. Техникалык регламенттин туура келүүчүлүк белгиси менен маркировкалоо кайрылуучу тарабынан өз алдынча, каалаган, өзү үчүн ыңгайлуу жол менен аткарылат.

2-пункт. туура келүүчүлүк белги түздөн-түз таңакка же керектелинүүчү идишке (суюк жана төгүлмө курулуш материалдары үчүн), буюмдун бетине жана (же) кошо жиберилүүчү документацияга маалыматтык максатта коюлат.

Техникалык регламентке ылайык белгинин графикалык көрүнүшүнүн эскизин сүрөттөлүшү Кыргыз Республикасынын Өкмөтү тарабынан аныкталат.

3-пункт. ушул Техникалык регламенттин жана башка техникалык регламенттердин талабына туура келүүчүлүгү тастыкталбаган курулуш материалдары, буюмдары жана конструкциялар туура келүүчүлүк белгиси менен маркировкаланбайт жана Кыргыз Республикасынын аймагында рынокко айлантууга жол берилбейт.

Ошентип лактоочу-боеочу материалдар ушул техрегламенттин **«Туура келүүчүлүгү милдеттүү түрдө тастыктоого тийиш болгон продукциялардын» тизмесине** №2 тиркемеге киргизилген. Бирок «Туура келүүчүлүгү милдеттүү түрдө тастыктоого тийиш болгон продукциялардын» тизмеси делген №2 тиркемеде Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн токтому менен бекитилген **«Кыргыз Республикасынын чегинен сырткары алынган продукцияларды милдеттүү түрдө туура келүүчүлүгүн тастыктоонун жыйынтыктарын таануу тартибине»** ылайык, лактоочу-боеочу материалдар белгиленген эмес.

Ошондой эле «Кыргыз Республикасынын мамлекеттик чек арасы аркылуу өтүүдө фитосанитардык текшерүүгө жана санитардык-эпидемиологиялык текшерүүлөргө тийиш болгон Кыргыз Республикасына алынып келинген товарлардын тизмесин бекитүү жөнүндө» 2009-жылдын 1-апрелиндеги КР Өкмөтүнүн №206 бекитилген токтомуна ылайык **«КР мамлекеттик чек арасы аркылуу өтүүдө санитардык –эпидемиологиялык текшерүүгө тийиш болгон Кыргыз Республикасына алынып келүүчү товарлардын тизмесине»** лактоочу-боеочу материалдар киргизилген эмес.

Жогоруда берилгендерди анализдөө менен Кыргыз Республикасынын аймагында жасалган, аланып келинген жана колдонулган лактоочу-боеочу буюмдардагы коргошундун өлчөмүнө болгон тиешелүү талаптар, ошондой эле коргошундун адамдын ден соолугу жана айлана-чөйрөгө таасир этүү коркунучун баалоо

критерийлери, өлкөнүн аймагында коргошундун коркунучтуу өлчөмү бар лактоочу-боеочу буюмдарга тыюу салуу критерийлери, классификациялоону жана маркировкалоо талап кылуу Кыргызстандын иштеп турган мыйзамдарында конкреттештирилген эмес жана декларативдүү мүнөздү алып жүрөт.

Ушунун негизинде бүгүнкү күндө шашылыш жана милдеттүү түрдө төмөндөгүлөр зарыл

- «КР техникалык жөнгө салуу негиздери жөнүндө» КР Мыйзамына ылайык коопсуздуктун милдеттүү талаптары Техникалык регламентте гана болушу мүмкүн, ошол себептен, лактоочу-боеочу материалдар үчүн **техникалык регламентти иштеп чыгуу керек**, анда аны өндүрүү, импорттоо, сатуу жана колдонуу үчүн, анын ичинде турмуш- тиричиликтеги коргошуну бар боектор үчүн так техникалык талаптары, санитардык эрежелери жана гигиеналык нормативдери белгиленген.
- лактоочу-боеочу продукциялардын толук курамын жана сөзсүз түрдө коргошундун болушун көрсөтүү менен маркировкага тиешелүү талаптарда катаалдатуу керек.
- ошондой эле Кыргыз Республикасынын мамлекеттик чек арасы аркылуу алып өтүүдө лактоочу-боеочу материалдар үчүн санитардык –эпидемиологиялык контроль жүргүзүүнү ишке ашыруу механизмдин киргизүү керек. **Лактоочу-боеочу материалдарды** «Туура келүүчүлүгүн милдеттүү түрдө тастыктоого тийиш болгон продукциялар» тизмесине жана «КР чек арасы аркылуу өтүүдө санитардык-эпидемиологиялык контролдоого тийиш болгон Кыргыз Республикасына алынып келинген товарлардын тизмесине» киргизүү.

Беларусь Республикасында жарандардын ден соолугун сактоого багытталган кээ бир чаралар кабыл алынды. Саламаттыкты сактоо министрлигинин 2009-жылдын 22.12 №135 токтому менен лактоочу-боеочу материалдардын коопсуздук критерийлери бекитилген, анда «куркак калдыкка эсептегенде саны 0.5 %дан ашкан , биринчи класс коркунучундагы химиялык заттардын металлдарын, биринчи класс коркунучундагы (15%) химиялык заттардын – коргошуну бар боекторун (коргошундуу крона) камтыган сиккативдер болбоо керектиги» көрсөтүлгөн.

Ошондой эле Бажы бирикмеси өлкөлөрүндө 2011-жылдын 28-январында Бажы бирикмесинин Комиссиясынын №527 чечимине ылайык иштелип чыккан «Лактоочу-боеочу материалдардын коопсуздугу жөнүндө» Бажы бирикмесинин Техникалык регламентинин долбоору каралган.

Азыркы Техникалык регламенттин долбоорунун негизи катары 2007-жылы 29-декабрда Казак Республикасынын Өкмөтүнүн №1398 токтому менен бекитилген «Лактоочу-боеочу материалдар жана эриткичтердин коопсуздугуна карата талаптар» техникалык регламенти кабыл алынган.

Техникалык регламентти иштеп чыгуунун максаттарынан жана милдеттеринен (ушул техникалык регламенттин түшүндүрмө катына ылайык) болуп төмөнкүлөр саналат:

- ББ бажы аймагында адамдын өмүрүн жана (же) ден соолугун, мүлкүн, айлана-чөйрөнү, жаныбарлар жана өсүмдүктөрдүн өмүрүн жана (же) ден соолугун коргоону, керектөөчүдү чаташтыруучу иш аракеттердин алдын алууну камсыздоо;
- Беларусь Республикасында, Казак Республикасында жана Россия Федерациясында бирдиктүү принциптер жана техникалык жөнгө салуу эрежелери жөнүндө Макулдашууну ишке ашыруу;
- химиялык продукцияларды маркировкалоо жана коркунучтарды классификациялоо системасынын глобалдуу деңгээлинде Макулдашылган талаптар менен коопсуздуктун талаптарын гармондоштуруу (СГС) ST/SG/AC/10/30/Rev.3 (ООН 2009-ж.);
- Лактоочу-боеочу материалдар үчүн милдеттүү нормаларды киргизүү, анын ичинде рыноктогу кайрылуу эрежеси, коопсуздук талаптары, коопсуздук талаптарына ылайык келүүчүлүктү камсыздоо, туура келүүчүлүктү баалоо эрежелери, ББ мүчөлөрү болгон мамлекеттердин рыногунда продукцияларды бирдей белги менен маркировкалоо;

Ушул техникалык регламенттин 8-б. 3-пунктунда айтылгандай «Турак жай объектилерин жана жашоочу имараттарды сырдоодо колдонуучу лактоочу-боеочу материалдардын курамына сымап, мышьяк, сурьма, хром, кадмий жана алардын бирикмелери сыяктуу химиялык заттарды колдонууга тыюу салынат».

6 РЫНОК ЭМНЕНИ СУНУШТАЙТ

Кыргызстанда сунуш кылынган эмаль (майдын негизиндеги) боекторунун рыногу төмөндөгүдөй көрүнөт. Лактоочу-боеочу продукциялардын негизги бөлүгү импорттолот. Негизи импорттоочу болуп Россия саналат. Ошондой эле турмуш –тиричиликте колдонуучу эмаль боектору Турция, Иран, Украина, Финландия, Өзбекстан жана Казакстандан алынып келинет. Кыргызстанда эмаль боекторун өндүрүүчү бар – бул эркин экономикалык аймагында жайгашкан химиялык завод - Бириккен Араб Эмираттарынын «National Paints» филиалынын өндүрүүчүлөрү. «National Paints» ЖЧКнын иш аракетинин негизги түрү — лактоочу-боеочу продукцияларды жана алкид чайырларын өндүрүү. Өндүрүүнүн жылдык көлөмү 3500 тоннаны түзөт. Заводдо продукциянын 350 дөн ашык түрү чыгарылат. Инвестициялык көлөмү — 92590 АКШ доллары. Продукциянын 90%ы КМШ өлкөлөрүнө экспорттолот.

Проценттик катышта Россиядан турмуш тиричиликке колдонуучу, ички жана тышкы жумуштар үчүн 70%дай эмаль боектору алынып келинет. 10% Турцияга, калган 20% жогоруда саналган өлкөлөргө туура келет.

Өзгөчө белгилүү жана популярдуу бренддердин өндүрүүчүлөрү болуп төмөндөгү ири ишканалар саналат: «National Paints» (БАЭ), «Betek» (Турция), «Царицынские краски» (Россия), «Волошино» (Россия), «Эмпилс» (Россия), «Mashad» (Иран) и «Tikkurila» (Финляндия). Боектун баасы 140 сомдон (эң арзаны) 1200 сомго (эң кымбаты) чейин өзгөрөт.

Изилдөөнүн материалдары жана методдору

«Көз карандысыз экологиялык экспертиза» КБнын өкүлдөрү тарабынан изилдөө үчүн Бишкек ш., Кара Балта ш., Токмок ш. 23 дүкөн жана соода түйүндөрүнөн төмөндөгүдөй бренддеги жана үлгүдөгү 30 банка эмаль боектору сатылып алынган (1- таблицаны карагыла):

1. Apollo (Кыргызстан, Украинада чыгарылган) — ак, сары;
2. Betek (Турция) — ак, күрөң
3. Химик (Россия) — ак, күрөң, кызыл;
4. Эмпилс (Россия) — ак, кызыл, сары;
5. Mashad (Иран) — ак, топаз, кызыл
6. National Paints (ОАЭ, Кыргызстанда чыгарылган) — ак, кызыл, сары;
7. Краска КВИЛ (Россия) — ак, кызыл, сары;

8. Tikkurila (Финляндия) — ак, кызыл, сары;
9. ВИТ Царицынские краски (Россия) — ак, кызыл, сары;
10. Волошино (Россия), боекун 3 түсү сатылып алынган — ак, кызыл, сары;
11. UzDongju (Южная Корея, Өзбекстанда чыгарылган) — ак, күрөң.

Бардык боектор эмалдык (майдын негизинде) болуп саналат жана турмуш тиричиликте ички жана тышкы малярдык жумуштар үчүн колдонулат. Изилдөө жүргүзүү убагында Кыргызстандын рыногунда сатылып жаткан эмаль боекторунун 11 бренди сунуш кылынган.

Сатып алуу боюнча көрсөтмөлөргө ылайык үч түстөгү боекторду сатып алуу керек болгон: ар бир бренд үчүн ак, кызыл, сары. Бирок, тилекке каршы, бул түстөрдөгү бардык бренддер болгон жок. Ошондуктан АКШнын айлана-чөйрө гигиенасы боюнча Цинцинати университетинин ардактуу профессору, коргошун боюнча саламаттыкты сактоо маселелери боюнча IPENдин кеңешчиси Скотт Кларк менен макулдашкандан кийин, алар базарда бар жогуна карап башка түскө алмаштырылган, негизинен булар күрөң (пол боегу) түстөгү жана дагы бир түс — топаз болгон.

Бардык боектор бир литрлик банкада сатылып алынган, ал эми Uzdongju брендсиндеги боекун бир литр банкасы жок болгондуктан эки банка үч литрлүү ак жана күрөң боектордун үлгүлөрү сатылып алынган. Бир дагы өндүрүүчү боекун курамында коргошундун бар экендигин таңгагында көрсөткөн эмес.

Үлгүлөрдү даярдоо

Ар бир банка дыкаттык менен аралаштырылган, боек бир гана жолу колдонулуучу кыл калем менен алдын ала үлгүнүн номерлери коюлуп, ар бир үлгү үчүн арналган жыгач тактайларга түшүрүлгөн. Үлгүлөр профессор Скотт Кларк көрсөткөн көрсөтмөнүн негизинде даярдалган. Үлгүлөрдү даярдоо боюнча комплекттер IPEN тармагынын өнөктөшү болгон - Occupational Knowledge International өкмөттүк эмес уюмдун кызматкерлери тарабынан алдын ала чогултулуп жана Кыргызстанга жиберилген. Булгап алуудан жана ар кандай үлгүлөрдүн аралашып кетүүсүнөн оолак болуш үчүн аралаштыруучу жыгач, кыл калем бир гана жолу колдонулду. Анализ үчүн бардыгы 90 үлгү даярдалды. Үлгүлөр кургандан кийин, алар өз-өзүнчө полиэтилен баштыктарына салынган жана алардагы коргошундун өлчөмүнө анализ жүргүзүү үчүн АКШнын Висконсин штатынын аккредиттештирилген Гигиена Лабораториясына жиберилген (www.slh.wisc.edu).

Үлгүлөрдү анализдөө

Үлгүлөрдү анализдөө Висконсин штатынын Гигиена Лабораториясында аккредиттештирилген Америкалык өнөр жай гигиена ассоциациясында (A1HA) жүргүзүлдү. A1HA-аккредиттештирилген лабораториялардын эл аралык шериктештигинин толук укуктуу мүчөсү.

Үлгүлөрдүн анализи боектогу коргошунду аныктоонун стандарттык усулуна ылайык жүргүзүлдү: ысытуу менен кислотада эритүү жолу жана андан кийин индуктивдүү-байланышкан плазманын атомдук — эмиссиондук спектриметриясы EPA, PB92-114172, Sept. 1991; SW846-740 (US EPA, 2001) колдонулду.

Алынган жыйынтыктар

Коргошундун болушу боюнча лабораториялык изилдөөдө боектун отуз үлгүсү текшерилди жана төмөндөгүдөй жыйынтыктар алынды (2-таблицаны карагыла):

1. Бардык пробалардагы коргошундун арифметикалык орточо өлчөмү 7.060 ppm түзөт.
2. Коргошундун концентрациясы 5 тен 99000 ppm чейин өзгөрөт.
3. Боектун 30 үлгүсүнүн ичинен 20 сы (67 %) 90 ppm ден ашкан, ал эми 17 си (57 %) — 600 ppm ден ашкан коргошундун өлчөмү бар бренддер булар: «Эмпилс», «Краска КВИЛ», «National Paints», «ВИТ Царицынские краски», «UzDongju», «Mashad».
4. Коргошундун эң жогорку концентрациясы «National Paints» брендиндеги кызыл эмаль боегунун үлгүсүндө табылган — 99 000 ppm.
5. Үч өндүрүүчүнүн эмаль боекторунда: «Apollo», «Betek», «Tikkurilla» коргошундун концентрациясы 90 ppm ден төмөн болгон, алардын ичинен «Tikkurilla», «Apollo» бренддери 10 ppm ден төмөн орточо маанини көрсөткөн.
6. Текшерилген боектун 30 үлгүсүнүн ичинен 2 брендде 10 000 ppm ден ашык коргошундун өлчөмү бар — «Химик» жана «National Paints».
7. Боектогу коргошундун өлчөмү анын түсүнө жараша өзгөрөт. Сары жана кызыл боектун үлгүлөрүндө коргошундун концентрациясы жогору, кызыл үлгүлөр үчүн орточо 14800 ppm жана сары үлгүлөр үчүн 10 980 ppm түзүшөт. Ак түстөгү үлгүлөрдө коргошундун өлчөмү азыраак — 1260 ppm жана күрөң түстөгү үлгүлөрдө 1020 ppm. (2-таблицаны карагыла).

Тыянактар

Кыргызстандын рыногунда көрсөтүлгөн эмаль боекторунун көпчүлүгүндө бир кыйла өлчөмдө коргошун бар. Үлгүлөрдүн 67%ында 90 ppm ден ашык коргошундун концентрациясы болгон, ал эми 57%ында 600 ppm ден ашык коргошун бар. Коргошундун эң жогорку өлчөмү кызыл түстөгү эмаль боекторунда табылган жана 99000 ppm түзгөн.

7

КОРУТУНДУ ЖАНА СУНУШТАР

Кыргызстанда сатылып алынган эмаль боекторунун 30 үлгүсүн изилдөөдө 11 бренддин ичинен 8де коргошундун өлчөмү миллиондун 90 бөлүгүнөн ашат, бул боекторду Кошмо Штаттарда алардын мыйзамдарына ылайык колдонууга болбойт. 7 брендде коргошундун миллиондун 600 дөн ашык бөлүгүн түзөт, бул болсо жогору өнүккөн индустриалдык өлкөлөрдө сатууга жана колдонууга тыюу салынган. 2 брендде коргошундун өлчөмү миллиондун 10 000 бөлүгүнөн көп экендиги катталган.

Коргошуну бар боектор жеткиликтүү болгондуктан биздин өлкөдө кеңири колдонулат, алар менен үйлөрдүн жана башка имараттардын сырткы беттери капталган, ошондой эле алар имараттын ичтеринде оңдоо иштери үчүн колдонулат, ошондуктан калктын ден соолугу, өзгөчө балдардыкы коргошундун зыяндуу таасирине кабылган. Ушуга байланыштуу мындай боекторду өндүрүүнү, импорттоону, сатууну жана колдонууну токтотуу боюнча чараларды көрүү керек.

Коргошуну бар боекторду сатуу жана колдонуу көпчүлүк өнүгүп келе жаткан өлкөлөрдө, анын ичинде Кыргызстанда өсүүдө. Ошол себептен мындай түрдөгү турмуш–тиричилик боекторду өндүрүүнү, импорттоону, сатууну жана колдонууну кыскартуу максатында улуттук деңгээлде шашылыш чараларды көрүү зарыл. Көп сандагы имараттар жана бөлмөлөр, анын ичинде мектептер жана балдар мекемелери коргошуну бар боектор менен мурун эле сырдалган, ал үчүн боектун зыяндуу таасирлеринен калкты, өзгөчө балдарды коргоого багытталган иш-чараларды өткөрүү зарыл.

Сунуштар

Мыйзамды карап чыгуу жана изилдөө жүргүзүүнүн жыйынтыгынын негизинде төмөндөгү сунуштар даярдалууда:

Курамында коргошуну бар боекторду өндүрүү, импорттоо, сатуу жана колдонууну кыскартуу боюнча улуттук деңгээлдеги шашылыш чаралардын негизги максаты *экологиялык коопсуздук жана калктын ден соолугун коргошундун зыяндуу таасирлеринен коргоо болуп саналат.*

Буга байланыштуу төмөндөгү чараларды көрүү зарыл:

- Тиричиликте колдонула турган коргошуну бар боекторду өндүрүү, импорттоо, сатуу жана колдонуу үчүн так техникалык талаптар, санитардык эрежелер жана гигиеналык нормативдер көрсөтүлгөн лактоочу-боеочу материалдар үчүн техникалык регламентти иштеп чыгуу аркылуу, турмушта колдонуу үчүн курамында коргошуну бар лактоочу-боеочу мате-

риалдардын коопсуздук кепилдиги менен байланышкан керектөөлөргө ылайык улуттук мыйзамдарды гармондоштуруу.

- Курамында коргошун бар лактоочу-боеочу буюмдарды импорттоону акырындык менен кыскартуу жана КР мамлекетинин чек арасы аркылуу алып өтүүдө лактоочу-боеочу материалдар үчүн санитардык — эпидемиологиялык контролду жүргүзүү механизмдерин киргизүү жолу менен, аларды импорттоого такай катуу контроль жүргүзүү . Лактоочу–боеочу материалдарды «Туура келүүчүлүгүн милдеттүү түрдө тастыктоого тийиш болгон продукциялар» тизмесине жана «КР мамлекетинин чек арасы аркылуу өтүүдө санитардык –эпидемиологиялык контролдоого тийиш болгон Кыргыз Республикасына алынып келинген товарлардын тизмесине» киргизүү.
- Лактоочу-боеочу продукцияларды керектөөчүлөрдүн коопсуздугун камсыздоонун жолдорунун бири боектун курамы жөнүндө толук маалыматты көрсөтүү боек өндүрүүчүлөрү үчүн милдеттүү талаптан болууга тийиш, буга байланыштуу лактоочу-боеочу продукцияларынын толук курамын жана милдеттүү түрдө коргошундун болушун көрсөтүү менен маркировкага карата талаптарды күчөтүү керек.
- Химиялык коопсуздукту камсыздоого жооптуу өкмөттүк түзүлүштөрдүн жана коомдук уюмдарга тартылган калктын ортосунда үзгүлтүксүз маалымат алмашууну жүзөгө ашыруу.
- Керектөөчүлөр арасында коргошундун адамдын ден соолугуна тийгизген зыяндуу таасири жана анын кесепеттери жөнүндөгү маалыматты таратуу менен жарандардын жагымдуу айлана-чөйрөдө жашоого жана саламаттыкта болуу укуктарын коргоо максатында такай маалыматтык – агартуу иштерин жүргүзүү.

Курамында коргошуну бар боекторду өндүрүү, импорттоо, сатуу жана колдонуу тармактарында коопсуздукту камсыздоо көйгөйлөрүн чечүүдө эл аралык кызматташтыкты өнүктүрүүгө өбөлгө түзүү.

**Кыргызстанда сатылып алынган кооздук үчүн
эмаль боектор**

Номер образца	Название торговой марки	Цвет краски	Объем (литр)	Цена (сом/ US D)	Дата выпуска	Номер серии	Дата покупки	Указанный адрес сайта на упаковке
KYG-01	National Paints	Белая	0.9	200 / 4.20	Не указано	Не указано	14 ноября 2012	www.national-paints.com
KYG-02	National Paints	Желтая	0.9	200 / 4.20	Не указано	Не указано	14 ноября 2012	www.national-paints.com
KYG-03	National Paints	Красная	0.9	200 / 4.20	Не указано	Не указано	14 ноября 2012	www.national-paints.com
KYG-04	Краски КВИЛ	Белая	0.9	150 / 3.15	25 октября 2011	79	16 ноября 2012	www.kvil.ru
KYG-05	Краски КВИЛ	Желтая	0.9	150 / 3.15	Октябрь, 2011	42	16 ноября 2012	www.kvil.ru
KYG-07	Краски КВИЛ	Красная	0.9	150 / 3.15	Июнь, 2012	22	16 ноября 2012	www.kvil.ru
KYG-08	Волошино	Белая	0.9	140 / 2.95	Февраль, 2012	166	15 ноября 2012	www.voloshino.ru
KYG-09	Волошино	Желтая	0.9	140 / 2.95	Июнь, 2012	914	15 ноября 2012	www.voloshino.ru
KYG-10	Волошино	Красная	0.9	140 / 2.95	Май, 2012	789	15 ноября 2012	www.voloshino.ru
KYG-11	Эмпилс	Белая	0.9	150 / 3.15	Июнь, 2012	3805/1	14 ноября 2012	Не указано

Номер образца	Название торговой марки	Цвет краски	Объем (литр)	Цена (сом/ US D)	Дата выпуска	Номер серии	Дата покупки	Указанный адрес сайта на упаковке
KYG-12	Эмпилс	Желтая	0.9	150 / 3.15	Июль, 2011	52596	14 ноября 2012	Не указано
KYG-13	Эмпилс	Красная	0.9 l	150 / 3.15	Апрель, 2012	2107 / 3	14 ноября 2012	Не указано
KYG-14	Tikkurila	Белая	0.9	750 / 15.75	Июль, 2011	14082017	15 ноября 2012	www.tikkurila.fi
KYG-15	Tikkurila	Желтая	0.9	1050 / 22.05	Декабрь, 2010	23022016	15 ноября 2012	www.tikkurila.fi
KYG-16	Tikkurila	Красная	0.9	1250/26.25	Декабрь 2010	23022016	15 ноября 2012	www.tikkurila.fi
KYG-17	Fawoʻri (Betek)	Белая	0.75	250/5.25	23 февраля 2012	Не указано	15 ноября 2012	Не указано
KYG-18	Fawoʻri (Betek)	Коричневая	0.75	250/5.25	3 Июня 2008	Не указано	21 ноября 2012	Не указано
KYG-19	UzDongJu Paint Company	Белая	2.6	350/735	3 Июня 2011	9950	21 ноября 2012	www.uzdongju.uz
KYG-20	UzDongJu Paint Company	Коричневая	2.6	350/735	Не указано	Not Given	21 ноября 2012	www.uzdongju.uz
KYG-21	Mashad Paints	Белая	0.946	180/3.80	12 марта 2012	90576-161	14 ноября 2012	Не указано
KYG-22	Mashad Paints	Топаз	0.946	180/3.80	25 июля 2009	88171	20 ноября 12	Не указано
KYG-23	Mashad Paints	Красная	0.946	180/3.80	28 Июня 2009	88108	14 ноября 2012	Не указано

Номер образца	Название торговой марки	Цвет краски	Объем (литр)	Цена (сом/ US D)	Дата выпуска	Номер серии	Дата покупки	Указанный адрес сайта на упаковке
KYG-24	ВИТ Царицынские краски	Белая	0.8	140/2.95	1 Марта 2012	217	14 ноября 2012	www.vitgroup.ru
KYG-25	ВИТ Царицынские краски	Желтая	0.8	140/2.95	16 Января 2012	90	14 ноября 2012	www.vitgroup.ru
KYG-26	ВИТ Царицынские краски	Красная	0.8	140/2.95	5 Мая 2012	657	14 ноября 2012	www.vitgroup.ru
KYG-27	Химик	Белая	0.8	140/2.95	Февраль, 2012	3747-03	14 ноября 2012	www.kubkraski.ru
KYG-28	Химик	Коричневая	0.8	140/2.95	Июль, 2012	2544-03	20 ноября 2012	www.kubkraski.ru
KYG-29	Химик	Красная	0.8	140/2.95	Май, 2011	1849-03	14 ноября 2012	www.kubkraski.ru
KYG-30	Аpollo	Белая	0.9	140/2.95	19 Сентября 2012	1595	21 ноября 2012	Не указано
KYG-31	Аpollo	Желтая	0.9	140/2.95	19 Сентября 2012	1590	21 ноября 2012	Не указано

Эмаль боекторуунун түсүнө карата коргошундун (ppm) концентрациясы

Номер образца	Название торговой марки	Цвет краски	Концентрация свинца (частей на миллион), сухой вес	Страна, которой принадлежит торговая марка	Страна, где произведена краска	Наличие информации на упаковке на содержание свинца в составе краски
KYG-01	National Paints	Белая	2,300	Объединенные Арабские Эмираты	Кыргызстан	Отсутствует
KYG-02	National Paints	Желтая	73,000	Объединенные Арабские Эмираты	Кыргызстан	Отсутствует
KYG-03	National Paints	Красная	99,000	Объединенные Арабские Эмираты	Кыргызстан	Отсутствует
KYG-04	Краски КВИП	Белая	25	Россия	Россия	Отсутствует
KYG-05	Краски КВИП	Желтая	810	Россия	Россия	Отсутствует
KYG-07	Краски КВИП	Красная	710	Россия	Россия	Отсутствует
KYG-08	Волошино	Белая	44	Россия	Россия	Отсутствует
KYG-09	Волошино	Желтая	570	Россия	Россия	Отсутствует
KYG-10	Волошино	Красная	500	Россия	Россия	Отсутствует

Номер образца	Название торговой марки	Цвет краски	Концентрация свинца (частей на миллион), сухой вес	Страна, которой принадлежит торговая марка	Страна, где произведена краска	Наличие информации на упаковке на содержание свинца в составе краски
KYG-11	Эмпилс	Белая	2,000	Россия	Россия	Отсутствует
KYG-12	Эмпилс	Желтая	970	Россия	Россия	Отсутствует
KYG-13	Эмпилс	Красная	400	Россия	Россия	Отсутствует
KYG-14	Tikkurila	Белая	<15	Финляндия	Финляндия	Отсутствует
KYG-15	Tikkurila	Желтая	<5	Финляндия	Финляндия	Отсутствует
KYG-16	Tikkurila	Красная	<5	Финляндия	Финляндия	Отсутствует
KYG-17	Fawot (Betek)	Белая	42	Турция	Турция	Отсутствует
KYG-18	Fawot (Betek)	Коричневая	52	Турция	Турция	Отсутствует
KYG-19	UzDongJu Paint Company	Белая	2,200	Южная Корея	Узбекистан	Отсутствует
KYG-20	UzDongJu Paint Company	Коричневая	1,600	Южная Корея	Узбекистан	Отсутствует
KYG-21	Mashad Paints	Белая	4,200	Иран	Иран	Отсутствует
KYG-22	Mashad Paints	Топаз	2,900	Иран	Иран	Отсутствует

Номер образца	Название торговой марки	Цвет краски	Концентрация свинца (частей на миллион), сухой вес	Страна, которой принадлежит торговая марка	Страна, где произведена краска	Наличие информации на упаковке на содержание свинца в составе краски
KYG-23	Mashad Paints	Красная	3,600	Иран	Иран	Отсутствует
KYG-24	ВИТ Царицынские краски	Белая	2,900	Россия	Россия	Отсутствует
KYG-25	ВИТ Царицынские краски	Желтая	1,500	Россия	Россия	Отсутствует
KYG-26	ВИТ Царицынские краски	Красная	1,000	Россия	Россия	Отсутствует
KYG-27	Химик	Белая	<5	Россия	Россия	Отсутствует
KYG-28	Химик	Коричневая	1,500	Россия	Россия	Отсутствует
KYG-29	Химик	Красная	13,000	Россия	Россия	Отсутствует
KYG-30	Apollo	Белая	<5	Кыргызстан	Украина	Отсутствует
KYG-31	Apollo	Желтая	<15	Кыргызстан	Украина	Отсутствует